

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra Ekonomiky

Diplomová práce

Možnosti rozvoje cestovního ruchu v zemích

Visegrádu

Oldřich Nechanický

© 2020 ČZU v Praze

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Bc. Oldřich Nechanický

Hospodářská politika a správa

Hospodářská a kulturní studia

Název práce

Možnosti rozvoje cestovního ruchu v zemích Visegrádu

Název anglicky

Possibilities of tourism development in the Visegrad countries

Cíle práce

Hlavním cílem práce je zmapovat a charakterizovat cestovní ruch a jeho postavení v hospodářství zemí Visegrádu. Dalším cílem práce je posoudit možnosti rozvoje turismu v ČR, Polsku, Maďarsku a Slovensku, se zaměřením na židovské kulturní památky a pamětní místa židovského národa. V neposlední řadě je cílem práce navrhnout vlastní turistickou trasu.

Metodika

Diplomová práce se skládá ze dvou částí – teoretické a praktické. Teoretická část bude zpracována na základě analýzy sekundárních zdrojů. Bude využito studia odborné literatury a dalších informačních zdrojů. Tyto zdroje poslouží jako základ pro provedení metody analýzy, syntézy a komparace. V praktické části bude navržena vlastní turistická trasa po vybraných židovských památkách na území Visegrádu.

Doporučený rozsah práce

50-60 stran

Klíčová slova

Cestovní ruch, Visegrád, turismus, Visegrádská čtyřka, židovské památky, turistická trasa

Doporučené zdroje informací

DROBNÁ, D. – MORÁVKOVÁ, E. *Cestovní ruch : pro střední školy a pro veřejnost*. Praha: Fortuna, 2010. ISBN 978-80-7373-079-6.

European Quartet 2013: facts & figures. 3rd ed. Prague: CzechTourism, ©2014. 21 s. ISBN 978-80-7513-049-5.

GOELDNER, C R. – RITCHIE, J R B. *Cestovní ruch : principy, příklady, trendy*. Brno: BizBooks, 2014. ISBN 978-80-265-0298-2.

INDROVÁ, J. – VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMICKÁ V PRAZE. FAKULTA MEZINÁRODNÍCH VZTAHŮ. *Cestovní ruch : (základy)*. V Praze: Oeconomica, 2009. ISBN 978-80-245-1569-4.

RYGLOVÁ, K. – BRNO INTERNATIONAL BUSINESS SCHOOL. *Cestovní ruch : (soubor studijních materiálů)*. Ostrava: Key Publishing, 2007. ISBN 978-80-87071-44-1.

RYGLOVÁ, K. – BURIAN, M. – VAJČNEROVÁ, I. *Cestovní ruch – podnikatelské principy a příležitosti v praxi*. Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-4039-3.

UNTWO Tourism Highlights, 2019 Edition, UN WTO, 2019. eISBN: 978-92-844-2115-2.

Předběžný termín obhajoby

2020/21 ZS – PEF (únor 2021)

Vedoucí práce

Ing. Zbyněk Kuna, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra ekonomiky

Elektronicky schváleno dne 29. 11. 2020

prof. Ing. Miroslav Svatoš, CSc.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 30. 11. 2020

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 30. 11. 2020

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci „*Možnosti rozvoje cestovního ruchu v zemích Visegrádu*“ jsem vypracoval samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autor uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Praze dne 30. listopadu

Poděkování

Rád bych touto cestou poděkoval vedoucímu diplomové práce panu Ing. Zbyňku Kunovi, Ph.D. za cenné náměty a rady, za vstřícný a trpělivý přístup při vedení práce. Dále bych rád poděkoval své rodině a blízkým za podporu.

Možnosti rozvoje cestovního ruchu v zemích Visegrádu

Souhrn

Tato diplomová práce se zabývá možnostmi rozvoje cestovního ruchu v zemích Visegrádu, mezi které patří Česká republika, Slovensko, Polsko a Maďarsko. Teoretická část práce je zaměřená na význam cestovního ruchu, na jeho typologii a na faktory, které cestovní ruch ovlivňují. Dále se práce zabývá vznikem a vývojem spolupráce zemích Visegrádu a popisem jednotlivých států Visegrádské skupiny z ekonomického, geografického a historického hlediska.

Analytická část práce se nejprve zaměřuje na vývoj vybraných ukazatelů cestovního ruchu v jednotlivých zemích Visegrádu. Dále se práce zaměřuje na posouzení možností dalšího rozvoje cestovního ruchu. Poslední část práce se věnuje návržení turistické trasy po vybraných židovských památkách a pamětních místech židovského národa. Navrhovaná trasa má za úkol také přispět k rozvoji cestovního ruchu ve Zlínském a Moravskoslezském kraji.

Klíčová slova: Cestovní ruch, Visegrád, turismus, Visegrádská čtyřka, židovské památky, turistická trasa

Possibilities of tourism development in the Visegrad countries

Summary

This diploma thesis is focused on ways of tourism development in Visegrad, which consists of the Czech Republic, Slovakia, Poland and Hungary. Theoretical part explains meaning of tourism, its typology and factors, which play major part in tourism. This thesis is also about establishing cooperation and its developing between Visegrad countries, their description from economic, geographical and historical point of view.

Analytical part of this thesis is at first focused on development of chosen indexes of tourism in Visegrad countries. It is also focused on exploring new opportunities for tourism development. The last part deals with creating a tourist route around chosen Jewish monuments and memorial places of Jewish Nation. This route is also designed to contribute to tourism development in the Zlín region and Moravia-Silesia region.

Keywords: tourism, Visegrad, Visegrad Group, Jewish Heritage, sightseeing tour

Obsah

1	Úvod	12
2	Cíl práce a metodika	13
3	Literární rešerše	14
4	Cestovní ruch a jeho význam	16
4.1	Vymezení cestovního ruchu a definice základních pojmů.....	16
4.1.1	Definice cestovního ruchu	16
4.1.2	Základní pojmy v oblasti cestovního ruchu	17
4.2	Historie cestovního ruchu	18
4.3	Typologie a formy cestovního ruchu	19
4.3.1	Typy dle místa realizace	20
4.3.2	Typy cestovního ruchu dle délky pobytu	20
4.3.3	Typy s převažující motivací účasti na cestovním ruchu	20
4.3.4	Typy cestovního ruchu dle počtu účastníků.....	22
4.3.5	Typy cestovního ruchu dle věku účastníků.....	22
4.3.6	Typy cestovního ruchu dle vztahu k platební bilanci státu.....	23
4.3.7	Typy cestovního ruchu dle způsobu financování.....	23
4.3.8	Typy cestovního ruchu dle způsobu zabezpečení cesty a pobytu....	24
4.3.9	Typy cestovního ruchu dle převažujícího prostředí pobytu.....	24
4.3.10	Typy cestovního ruchu dle ostatních užívaných kritériích	25
4.4	Činitelé ovlivňující cestovní ruch	25
4.4.1	Selektivní (stimulační) faktory.....	25
4.4.2	Lokalizační faktory	26
4.4.3	Realizační faktory	27
5	Země Visegrádu	29
5.1	Historie a vývoj Visegrádské skupiny.....	29
5.2	Stručný historický přehled o židovské diaspoře v zemích Visegrádu... 31	
5.3	Česká republika	33
5.3.1	Základní údaje.....	33
5.3.2	Historie.....	34
5.3.3	Ekonomická charakteristika	35
5.4	Slovenská republika	36
5.4.1	Základní údaje.....	36

5.4.2	Historie.....	36
5.4.3	Ekonomická charakteristika.....	37
5.5	Polská republika.....	38
5.5.1	Základní údaje.....	38
5.5.2	Historie.....	38
5.5.3	Ekonomická charakteristika.....	39
5.6	Maďarsko.....	40
5.6.1	Základní údaje.....	40
5.6.2	Historie.....	41
5.6.3	Ekonomická charakteristika.....	42
5.7	Makroekonomická charakteristika zemí V4.....	42
6	Vývoj cestovního ruchu v zemích Visegrádu.....	45
6.1	Hosté v hromadných ubytovacích zařízeních.....	45
6.1.1	Domácí hosté (rezidenti) v hromadných ubytovacích zařízeních....	46
6.1.2	Zahraniční hosté (nerezidenti) v hromadných ubytovacích zařízeních	46
6.1.3	Hosté z Izraele v hromadných ubytovacích zařízeních.....	47
6.2	Počet přenocování hostů v hromadných ubytovacích zařízeních.....	48
6.2.1	Počet přenocování domácích turistů v hromadných ubytovacích zařízeních	49
6.2.2	Počet přenocování zahraničních turistů v hromadných ubytovacích zařízeních	50
6.2.3	Počet přenocování turistů z Izraele v hromadných ubytovacích zařízeních	50
6.3	Příjmy z cestovního ruchu v zemích Visegrádu.....	51
6.4	Realizační podmínky.....	52
6.5	Možnosti rozvoje cestovního ruchu v zemích Visegrádu.....	59
7	Návrh turistické trasy na území zemí Visegrádu.....	61
7.1	Maďarsko.....	61
7.2	Slovensko.....	63
7.3	Česká republika.....	64
7.4	Polsko.....	65
7.5	Mapa trasy, náklady a časový harmonogram.....	67
8	Závěr.....	70
9	Seznam použitých zdrojů.....	72
	Knižní publikace.....	72

Internetové zdroje	73

Seznam obrázků

Obrázek 1 - Velká synagoga v Budapešti	62

Obrázek 2 - Synagoga Schomre-Schabos v Českém Těšíně.....	65

Obrázek 3 - Osvětim	66

Obrázek 4 – Mapa trasy	67

Seznam grafů

Graf 1 – Srovnání nominálního HDP v rámci zemí V4 v roce 2019 (v %).....	43

Graf 2 – Srovnání nominálního HDP na obyvatele v zemích V4, EU 28 v roce 2019 (v EUR).....	44

Graf 3 – Změna reálného HDP v zemích V4, EU 28 v letech 2010 až 2019 (v %)	44

Seznam tabulek

Tabulka 1 – Nominální HDP v zemích V4, EU 28 v roce 2019 (mil. EUR).....	43

Tabulka 2 - Hosté v hromadných ubytovacích zařízeních (v tis.)	45

Tabulka 3 - Domácí hosté v hromadných ubytovacích zařízeních (v tis.).....	46

Tabulka 4 - Zahraniční hosté v hromadných ubytovacích zařízeních (v tis.).....	47

Tabulka 5 - Hosté z Izraele v zemích Visegrádu	48

Tabulka 6 - Počet přenocování hostů v hromadných ubytovacích zařízeních v zemích Visegrádu (v tis.)	49

Tabulka 7 - Počet přenocování domácích turistů v hromadných ubytovacích zařízeních (v tis.).....	49

Tabulka 8 - Počet přenocování zahraničních turistů v hromadných ubytovacích zařízeních (v tis.).....	50
Tabulka 9 - Počet přenocování turistů z Izraele v zemích Visegrádu.....	51
Tabulka 10 - Příjmy z cestovního ruchu v zemích Visegrádu (v mil. USD)	52
Tabulka 11 - Počet ubytovacích zařízení v zemích V4, EU 28 v letech 2010 až 2019	53
Tabulka 12 - Počet lůžek v ubytovacích zařízeních v zemích V4, EU 28.....	54
Tabulka 13 – Počet veřejných ubytovacích zařízení v zemích V4 podle kategorie v roce 2016.....	55
Tabulka 14 - Délka dálnic v zemích Visegrádu v letech 2010 až 2019 (v km) ..	55
Tabulka 15 - Délka železnic v zemích Visegrádu v letech 2010 až 2019 (v km)	56
Tabulka 16 – elektrifikace železniční sítě v zemích V4 pro rok 2018.....	56
Tabulka 17 – Přehled mezinárodních letišť v ČR a počet odbavených cestujících v letech 2017 až 2019	57
Tabulka 18 – Přehled mezinárodních letišť v Maďarsku a počet odbavených cestujících v letech 2017 až 2019	57
Tabulka 19 – Přehled mezinárodních letišť v Polsko a počet odbavených cestujících v letech 2017 až 2019	58
Tabulka 20 – Přehled mezinárodních letišť na Slovensku a počet odbavených cestujících v letech 2017 až 2019	59
Tabulka 21 – Nepřímé náklady	68
Tabulka 22 – Přímé náklady	68
Tabulka 23 – Náklady na jednoho účastníka	69
Tabulka 24 – Časový harmonogram	69

1 Úvod

Cestovní ruch představuje v současnosti celosvětový společenský fenomén, který se dotýká každého z nás. Jedná se o jedno z největších a nejrychleji se rozvíjejících odvětví světového hospodářství. Cestovní ruch má pozitivní vliv i na další činnosti, například na rozvoj infrastruktury, stavebnictví, zaměstnanosti nebo podnikatelských činností. Pro mnoho států světa představuje cestovní ruch klíčový zdroj příjmů, který se výrazně podílí na výši Hrubého domácího produktu. V současnosti počet turistů neustále roste. K tomu napomáhá rostoucí životní úroveň obyvatelstva a cenová dostupnost některých destinací.

Cestovní ruch přináší i pozitivní vlivy neekonomického charakteru. Jedná se například o záchranu a obnovu kulturních, historických a uměleckých památek. Na druhou stranu je cestovní ruch producentem i negativních vlivů, jedná se především o negativní dopady na životní prostředí, znečišťování ovzduší apod. Proto je důležité, aby se cestovní ruch stal trvale udržitelným.

Evropa patří k nejnavštěvovanějším destinacím světa. Země Visegrádu mají velký potenciál k dalšímu rozvoji cestovního ruchu. Na jejich území najdeme celou řadu historických, kulturních a dalších turistických atraktivit, které přináší další možnosti rozvoje turismu. Země Visegrádu navíc mohou oproti zemím západní Evropy konkurovat nižšími cenami, a stávat se tak atraktivnějšími. Je důležité, aby státy Visegrádské čtyřky nadále spolupracovaly a vytvářely tak zajímavé nabídky pro turisty z celého světa.

2 Cíl práce a metodika

Hlavním cílem práce je navržení vlastní turistické trasy na území států Visegrádské skupiny. Autor si zvolil zaměření na židovské kulturní památky a pamětní místa židovského národa, a to s ohledem na jejich význam a turistický potenciál v daném regionu.

Dílčí cíle práce zahrnují:

- a) charakterizování cestovního ruchu a jeho typologie,
- b) popis faktorů ovlivňující cestovní ruch,
- c) popis historii a vývoje spolupráce Visegrádské skupiny,
- d) charakterizování jednotlivých zemí Visegrádu z geografického, historického a ekonomického hlediska,
- e) popis vývoje cestovního ruchu v zemích Visegrádu,
- f) posouzení možnosti rozvoje cestovního ruchu.

Za účelem naplnění cílů práce byl proveden výběr a následně i studium odborné literatury a dalších informačních zdrojů týkajících se dané problematiky. Tyto zdroje posloužili nejen jako základ pro zpracování teoretických východisek, ale také pro provedení metody analýzy, syntézy a komparace. Následně byla sestavena vlastní turistická trasa orientovaná na židovské kulturní památky a pamětní místa židovského národa na území států Visegrádu.

3 Literární rešerše

Problematikou cestovního ruchu a jeho rozvoje se zabývá řada autorů ve svých publikacích. Pro vymezení cestovního ruchu, pro definování základních pojmů a pro charakterizování typologií cestovního ruchu byla využita publikace Jarmily Indrové a kol. z roku 2007 „*Cestovní ruch (základy)*“. Tato publikace se mimo výše zmíněné dále zabývá charakteristikou ubytovacích služeb, rozvojem hotelnictví na území České republiky, významem stravovacích služeb, službami cestovních kanceláří, a v neposlední řadě také postavením cestovního ruchu v národním hospodářství.

Pro popis forem a typologie cestovního ruchu byla dílčím způsobem využita publikace „*Cestovní ruch: pro střední školy a pro veřejnost*“ autorem Daniely Drobné a Evy Morávkové z roku 2010, která se mimo jiné zabývá ekonomikou a statistikou cestovního ruchu, marketingem cestovního ruchu, druhem doprav, nebo využitím informačních technologií v oblasti cestovního ruchu.

Činiteli ovlivňujícími cestovní ruch se zabývá kniha Kateřiny Ryglové z roku 2009 „*Cestovní ruch – soubor studijních materiálů*“. Ryglová se v této publikaci dále věnuje například vývoji cestovního ruchu, trvale udržitelnému rozvoji cestovního ruchu, cestovním kancelářím a timesharingu.

Další publikací, která se věnuje problematice faktorů ovlivňujících cestovní ruch je „*Teorie turismu*“ z roku 2002 od autora Emila Gavlovského. Autor se v knize dále věnuje počátkům cestování, vlivu cestovního ruchu na životní prostředí a přírodu, agroturistice a náboženskému cestovnímu ruchu.

Zdrojem informací o historii, vzniku a vývoji spolupráce zemích Visegrádu byly především webové stránky Visegrad Group. Pro vypracování základního přehledu, geografické charakteristiky, historického a ekonomického přehledu o jednotlivých státech Visegrádské skupiny byla využita zejména publikace Johna Palmera z roku 1998 „*Všechno o zemi: místopisný průvodce světem*“. Doplnujícím zdrojem k vytvoření ekonomického přehledu byly oficiální webové stránky Evropské unie.

Primární data v práci pocházejí z databáze Eurostatu, a z databází statistických úřadů jednotlivých států. Dalšími zdroji dat byly statistické ročenky Světové organizace cestovního ruchu (UNTWO) a databáze Světové banky – World Bank.

4 Cestovní ruch a jeho význam

4.1 Vymezení cestovního ruchu a definice základních pojmů

4.1.1 Definice cestovního ruchu

V současné době představuje cestovní ruch jednu z nejvýznamnějších oblastí národního hospodářství. Podle Indrové a kol. (2007) je cestovní ruch velmi složitý sociálně – ekonomický fenomén, který je mnohostranný, a který zaujímá stále výraznější část spotřeby obyvatelstva. Právě díky jeho mnohostrannosti a složitosti, je velmi obtížné jasně vymezit a definovat cestovní ruch.

Za důležitý milník v oblasti zkoumání a definování cestovního ruchu je považována definice švýcarských autorů W. Hunzíkera a K. Krapfa, kteří cestovní ruch definují jako „*souhrnné označení vztahů a jevů, vznikajících na základě cesty a pobytu místně cizích osob, pokud se pobytem nesleduje usídlení a pokud s ním není spojená žádná výdělečná aktivita*“ (Hunziker a Krapf, 1942).

Světová organizace cestovního ruchu (WTO – World Tourism Organization) definuje cestovní ruch takto „*Cestovní ruch je činnost osoby, cestující ve volném čase na přechodnou dobu do místa mimo její trvalé bydliště, a to za jiným účelem, než je vykonávání výdělečné činnosti v navštíveném místě*“ (Drobná a Morávková, 2010).

Goeldner a Brent Ritchie (2014) říkají, že definice snažící se plně vystihnout cestovní ruch a jeho rozsah nesmějí opomenout rozmanitost skupin, které jsou odvětvím cestovního ruchu ovlivněny, nebo toto odvětví ovlivňují. Proto lze definovat cestovní ruch jako komplexní společenský fenomén, jako souhrn činností účastníků cestovního ruchu, souhrn procesů provozování a budování zařízení nabízející služby pro účastníky cestovního ruchu včetně souhrnu aktivit osob, které tyto služby poskytují, dále jako souhrn aktivit spojených s využíváním, rozvojem a ochranou zdrojů pro cestovní ruch, souhrn politických aktivit a reakce lokální komunity a ekosystémů na uvedené aktivity.

4.1.2 Základní pojmy v oblasti cestovního ruchu

V souvislosti s definováním pojmu cestovního ruchu, je důležité vymezit i další pojmy, především ty, které se vztahují k detailnějšímu rozlišení typů účastníků procesu cestovního ruchu. Jde o následující pojmy:

Rezident (stálý obyvatel) v **mezinárodním** cestovním ruchu ve vztahu k danému státu se pod tímto termínem rozumí osoba, která žije v zemi alespoň jeden rok před příjezdem do jiného státu na dobu kratší jednoho roku. **Rezident v domácím** cestovním ruchu ve vztahu k určité oblasti je za stálého obyvatele považována osoba, která v této oblasti žije alespoň šest po sobě jdoucích měsíců před příjezdem do jiné oblasti na dobu kratší šesti měsíců (Indrová a kol., 2007).

Za **turistu v mezinárodním** cestovním ruchu lze považovat osobu, která v jiné zemi alespoň jednou přenocuje, avšak nepobývá zde déle než jeden rok. **Turistou v domácím** cestovním ruchu je osoba, která v zemi svého trvalého bydliště cestuje do jiného místa, zde alespoň jednou přenocuje, ale nepobývá zde déle než šest měsíců (Drobná a Morávková, 2010). Indrová a kol. (2007) dále rozlišují **turistu na dovolené** (holidaymaker), za kterého je považován turista, který setrvává na daném místě více než daný počet dní nebo nocí, a **turistu pobývajícího krátkodobě** (short-term tourist), který cestuje na dobu nepřekračující daný limit, ale trávající déle než 24 hodin a zahrnující pobyt alespoň s jedním přenocováním.

Za **výletníka v mezinárodním** cestovním ruchu se považuje osoba, která cestuje do jiné země na dobu kratší než 24 hodin a nepřenocuje zde. Výletníkem v domácím cestovním ruchu označujeme osobu, která v zemi svého trvalého bydliště cestuje do jiného místa na dobu kratší než 24 hodin a nepřenocuje zde (Drobná a Morávková, 2010).

Indrová a kol. (2007) uvádí k těmto pojmům následující rozhodující znaky:

- změna místa trvalého bydliště,

- dočasnost pobytu a cesty,
- nevýdělečný charakter cesty a pobytu.

4.2 Historie cestovního ruchu

Historie cestovního ruchu je spojená s cestováním jako takovým již od starověku, a je spojena především s rozvojem starověkých civilizací. První doložené popisy z cest pocházejí z antického Řecka z let 480-425 př. n. l. Toto období je také spojeno se vznikem prvních kartografických děl a územních popisů. Cestování ve středověku bylo spojeno s cestováním privilegovaných skupin. Jednalo se především o cesty vojenské, obchodní a diplomatické (Ryglová a kol., 2011).

Důležitým bodem v historii cestovního ruchu bylo 13. století, kdy dochází k rozvoji obchodních, objevitelských a především kolonizačních cest. Z této doby pochází i první zeměpisný popis východní Asie od benátského cestovatele Marca Pola. V 15. století dochází k rozmachu námořních cest. Jednalo se především o cesty významných španělských a portugalských mořeplavců. Mezi nejvýznamnější mořeplavce této doby patřil Vasco da Gama, Kryštof Kolumbus, Bartolomeo Diaz a Amerigo Vespucci. S pozdějším vynálezem knihtisku dochází i k prvnímu vydávání tištěných průvodců (Gavlovský, 2002).

Za počátek moderního cestovního ruchu je považováno období 17. a 18. století, kdy měla šlechta a kupci právo volného pohybu po cizích územích. Cestování bylo velmi ovlivněno na konci 18. století průmyslovou revolucí a dalšími sociálně-politickými změnami ve společnosti. Podle řady autorů je označován za zakladatele moderního cestovního ruchu Angličan Thomas Cook, který v roce 1841 založil první cestovní kancelář. V 19. století dochází k rozvoji lázeňství, horské a pěší turistiky. V rozvoji cestovního ruchu v tomto období hrál důležitou roli rozmach železniční dopravy. Přelom 19. a 20. století znamenal změnu důvodů pro cestování, k vojenským, diplomatickým a obchodním cestám se přidává cestování jako čistě volnočasová aktivita. Cestovní ruch se od této doby stává trvalou součástí národního hospodářství. Vzniká materiálně-technická základna cestovního ruchu. Vrchol cestovního ruchu

nastává po roce 1945, kdy účastníky cestovního ruchu mohly být všechny vrstvy obyvatelstva ve vyspělých zemích. V této době se stává převládajícím druhem dopravy silniční a letecká doprava (Ryglová a kol., 2011).

4.3 Typologie a formy cestovního ruchu

Prozatím byl cestovní ruch vymezen v obecné rovině jeho pojetí. V reálném životě však dostává konkrétní podobu. Z hlediska typologie dochází k rozdělení cestovního ruchu na **formy** a **druhy**. Formy cestovního ruchu zohledňují především motiv lidí k participaci na cestovním ruchu. Druhy cestovního ruchu pak zohledňují jevový průběh cestovního ruchu a jeho realizaci. V praxi jsou formy a druhy spojovány a často se prolínají. Indrová a kol. (2007) proto přichází s rozdělením podle společného kritéria **typu** cestovního ruchu jako vyjádření jeho jevové podoby.

Typy cestovního ruchu člení Indrová a kol. (2007) dle níže uvedených kritérií:

- místo realizace,
- délka pobytu,
- převažující motivace účasti na cestovním ruchu,
- počet účastníků,
- věk účastníků,
- vztah k platební bilanci státu,
- způsob financování,
- způsob zabezpečení pobytu a cesty,
- převažující prostředí pobytu,
- ostatní kritéria.

4.3.1 Typy dle místa realizace

Podle hlediska území, na kterém cestovní ruch probíhá, rozlišujeme **domácí cestovní ruch**, který zahrnuje cesty domácího obyvatelstva na území jejich země, a dále **cestovní ruch zahraniční**, při kterém účastníci vždy překračují hranice své země (Drobná a Morávková, 2010).

4.3.2 Typy cestovní ruchu dle délky pobytu

Dle kritéria délky pobytu dělí cestovní ruch Drobná a Morávková (2010) na **cestovní ruch krátkodobý**, který představuje délku pobytu do tří přenocování, a na **cestovní ruch dlouhodobý**, který představuje délku pobytu nad tři přenocování, avšak méně než šest měsíců v domácím cestovním ruchu a méně než jeden rok v zahraničním cestovním ruchu.

4.3.3 Typy s převažující motivací účasti na cestovním ruchu

Motivace v cestovním ruchu představuje dle Drobné a Morávkové (2010) souhrn nejen vnitřních, ale i vnějších podnětů vedoucích k účasti na cestovním ruchu.

Podle tohoto kritéria rozlišuje Indrová a kol. (2007) následující typy:

- **rekreační cestovní ruch**, který patří mezi nejrozšířenější typy cestovního ruchu. Tento typ slouží k načerpání duševních a fyzických sil člověka. Rekreační cestovní ruch nepředstavuje jen pasivní odpočinek, ale může být spojen s aktivním pobytem v přírodě a využitím celé řady sportovních činností, zájmů, houbaření, zahrádkaření apod.,
- **cestovní ruch s náboženskou orientací**, někdy také označován jako poutní turistika nebo náboženský turismus, je typ turismu, jehož hlavním cílem je návštěva poutních a sakrálních míst, staveb a památek, v neposlední řadě také návštěva a účast na bohoslužebných událostech,
- **kulturně poznávací cestovní ruch** je především orientovaný na poznávání kultury, historie, tradic a zvyků vlastního i dalších národů. Jeho hlavní funkce je

výchovně vzdělávací, a také přispívá k rozšíření kulturně společenského rozhledu obyvatelstva, a to prostřednictvím návštěv kulturních a historických památek, muzeí, galerií, knihoven a kulturních akcí,

- **cestovní ruch se vzdělávacími motivy** je zaměřený na cestování s cílem dalšího vzdělávání, jedná se například o pobyty spojené s výukou sportovních disciplín, s výukou cizích jazyků, ale také o zájezdy do významných kulturních či vědeckých míst s odborným programem, spojené často i s poskytováním odborných studijních materiálů,
- **cestovní ruch se společenskými motivy** jedná se o typ zaměřený na mezilidskou komunikaci a společenské styky. Příkladem mohou být návštěvy rodinných příslušníků, známých a přátel, návštěvy společenských akcí a událostí. Mezi tento typ je i často řazena klubová turistika, která představuje vědomou účast na cestovním ruchu v utvořených skupinách lidí, které spojují společné sportovní, kulturní či jiné záliby, zájmy a koníčky,
- **zdravotně orientovaný cestovní ruch** je typ, jehož primárním cílem je zdravotní rehabilitace, prevence a léčení následků způsobených úrazem, pomocí speciálního pobytu v lázních nebo jiných střediscích. Součástí těchto pobytů jsou léčebné procedury, relaxační aktivity a další. V současné době se význam zdravotně orientovaného turismu zvyšuje,
- **sportovně orientovaný cestovní ruch** je typ turismu se sportovní náplní, zahrnuje krátkodobé i dlouhodobé pobyty, jejichž motivem je posílení a udržování zdraví člověka. Jedná se například o cykloturistiku, horskou turistiku, pěší turistiku a vodní turistiku. Do tohoto typu je také řazena lovecká turistika, nebo také pasivní účast na sportovních akcích tzv. sportovní diváctví,
- **cestovní ruch orientovaný na poznání přírody** je zaměřený na poznání nejen přírody, ale také života v ní. Jedná se například o návštěvy chráněných krajinných oblastí, národních parků, přírodních rezervací apod. Součástí tohoto typu je ekoturistika, která nenarušuje přirozené prostředí a hodnoty přírody,

- **cestovní ruch s dobrodružnými motivy** je stále více oblíben, a jeho účastníci vyhledávají nebezpečí, snaží se testovat své fyzické a psychické vlastnosti v boji s přírodou. Příkladem této turistiky jsou například extrémní sporty, sjíždění divokých řek nebo lovecké výpravy,
- **cestovní ruch s profesními motivy** neprobíhá oproti ostatním typům ve volném čase jejich účastníků, ale v čase pracovním. Patří sem obchodní cestovní ruch, který zahrnuje obchodní a jinak pracovní cesty. Dále kongresový cestovní ruch, cestovní ruch výstav a veletrhů a incentivní cestovní ruch, který je někdy označován jako motivační turistika, a pro který je typické, že náklady hradí zaměstnavatel. Příkladem incentivního cestovního ruchu je dovolená pro nejlepšího zaměstnance, pobyty částečně pracovní zaměřené spojené s rekreačním programem,
- **cestovní ruch specificky orientovaný**, který má specifické motivy. Příkladem je politický cestovní ruch, který představuje politické sjezdy, mítinky a diplomatické cesty, nebo také stále více populární nákupní cestovní ruch.

4.3.4 Typy cestovního ruchu dle počtu účastníků

Cestovní ruch dle počtu účastníků se zpravidla rozlišuje na **skupinový cestovní ruch**, kdy se cesty zúčastní skupina lidí, kteří se znají. Může se jednat o kolektiv lidí z jedné školy, zájmového spolku, podniku apod. Naopak cestu a pobyt, kdy účastník cestuje sám nebo s rodinnou nazýváme **individuální cestovní ruch** (Drobná a Morávková 2010).

4.3.5 Typy cestovního ruchu dle věku účastníků

Podle tohoto hlediska dochází k rozdělení na věkové kategorie, které mají specifické nároky a odlišné požadavky na rozsah a strukturu služeb v rámci účasti na cestovním ruchu. Jedná se o následující kategorie:

- **dětský cestovní ruch**, který zahrnuje cesty a pobyty dětí do 15 let bez doprovodu rodičů. Typickým příkladem dětského cestovního ruchu jsou

školní výlety, dětské tábory, školy v přírodě nebo pobyty organizované zájmovými organizacemi,

- **cestovní ruch mládeže**, do této kategorie jsou řazeny pobyty a cesty mladistvých ve věku od 15 do 24 let, kteří ještě nezaložili svou rodinu, a zároveň nepodnikají cesty se svými rodiči,
- **seniorský cestovní ruch** někdy označován jako cestovní ruch obyvatel třetího věku. Do této kategorie řadíme cestovní ruch obyvatelstva v postproduktivním věku,
- **cestovní ruch lidí ve věkové skupině mezi 40 a 50 rokem**, tato kategorie zahrnuje cestovní ruch lidí v ekonomicky činném věku, kteří již mají odrostlé děti a mají dostatek fyzických sil, času a financí na intenzivní cestování (Indrová a kol., 2007).

4.3.6 Typy cestovního ruchu dle vztahu k platební bilanci státu

Cestovní ruch dle tohoto kritéria rozdělujeme podle jeho vlivu na ekonomiku daného státu ve vztahu k zahraničí, konkrétně podle jeho vlivu na platební bilanci země (Indrová a kol., 2007).

Cestovní ruch podle vlivu na platební bilanci státu rozděluje Drobná a Morávková (2010) na **aktivní**, u kterého pobyty a cesty zahraničních návštěvníků představují příliv devizových prostředků do platební bilance státu, a na **pasivní**, u kterého obyvatelé daného státu odčerpávají devizové prostředky za účelem nákupu zboží a služeb v jiné zemi.

4.3.7 Typy cestovního ruchu dle způsobu financování

Z tohoto hlediska je cestovní ruch rozdělen podle způsobu úhrady jeho nákladů. Indrová a kol. (2007) jej člení na:

- **sociální**, při kterém je alespoň část nákladů hrazena nějakou institucí či organizací, příkladem jsou dětské tábory, lázeňské pobyty, rekreace podnikových pracovníků apod.,

- **komerční**, někdy označován jako volný, při kterém si veškeré náklady hradí účastník sám.

4.3.8 Typy cestovního ruchu dle způsobu zabezpečení cesty a pobytu

Toto kritérium se zabývá tím, kdo a jak si obstarává pobyt a program. Podle Drobné a Morávkové (2010) rozlišujeme:

- **organizovaný cestovní ruch**, při kterém je pobyt zajišťován cestovní kanceláří či jiným subjektem,
- **neorganizovaný cestovní ruch**, kdy si program a veškeré služby zabezpečuje účastník zcela sám nebo využívá částečných služeb zprostředkovatelů.

4.3.9 Typy cestovního ruchu dle převažujícího prostředí pobytu

Podle výše zmíněného kritéria člení Indrová a kol. (2007) cestovní ruch na:

- **venkovský cestovní ruch**, který je většinou realizován v příznivém životním venkovském prostředí. Tento typ zahrnuje i v poslední době stále oblíbenější agroturistiku, která představuje pobyty na farmách nebo jiných zemědělských usedlostech, spojená s aktivní participací na životě v nich,
- **městský cestovní ruch**, jehož hlavním motivem je návštěva turisticky zajímavých měst, jejich památek a života v nich. Městská turistika má obvykle krátkodobý charakter,
- **lázeňský cestovní ruch**, do kterého z velké části patří pobyty spojené s léčením v lázeňských střediscích,
- **cestovní ruch ve střediscích turismu**, jedná se o cesty a pobyty mající specifický charakter, například horská nebo přímořská střediska apod.

4.3.10 Typy cestovní ruchu dle ostatních užívaných kritériích

Mimo výše zmíněná kritéria existuje v odborné literatuře celá řada dalších kritérií, kterými lze členit cestovní ruch. Indrová a kol. (2007) uvádí následující typy:

- dle ročního období,
- dle způsobu ubytování,
- dle použitého dopravního prostředku.

4.4 Činitelé ovlivňující cestovní ruch

Cestovní ruch je ovlivňován různými činiteli vnějšího prostředí v ekonomické i geografické oblasti. Tyto činitele lze rozdělit na selektivní (stimulační), lokalizační a realizační faktory (Ryglová, 2009).

4.4.1 Selektivní (stimulační) faktory

Selektivní faktory podle Ryglové (2009) vedou ke vzniku a rozvoji cestovního ruchu ve funkci poptávky a mohou být vymezeny také jako faktory povahy. Do této skupiny řadíme následující faktory:

- **Politické faktory**, patří sem profil politického systému státu, kriminalita, frekvence střídání vlád, vnitrostátní politická stabilita apod. Nejdůležitější podmínkou pro rozvoj mezinárodního cestovního ruchu je však mír (Ryglová, 2009),
- **Ekonomické faktory**, jedná se především o faktory spojené s růstem ekonomiky, národního důchodu, a poptávky po službách, do které patří i poptávka po cestovním ruchu. Hlavními ukazateli jsou vedle hrubého národního produktu i reálný hrubý národní produkt a nominální hrubý národní produkt. Dalšími ukazateli jsou míra inflace, úspory, tedy nerealizovaná kupní síla obyvatelstva, a výdaje na cestovní ruch. Tyto výdaje je obtížné zjistit a jsou ovlivněné výší příjmů obyvatelstva (Gavlovský, 2002),

- **Demografické faktory**, do kterých podle Ryglové (2009) můžeme řadit ekonomickou aktivitu, počet obyvatel daného státu, střední délku života, mobilitu, a v neposlední řadě míra urbanizace,
- **Ekologické faktory** představují životní prostředí, které ovlivňuje cestovní ruch a naopak. Patří sem například klimatické podmínky, charakter terénu, kvalita ovzduší a vody (Gavlovský, 2002). Ryglová (2009) k těmto faktorům dodává, že masový rozvoj cestovního ruchu může v některých případech ohrozit kvalitu životního prostředí v oblastech, kde je vysoká koncentrace turismu. V těchto případech je nutné uplatňovat principy demarketingu, tedy cíleného snižování poptávky vedoucího k snížením negativních dopadů vysoké koncentrace cestovního ruchu. Tento princip je důležitý pro zachování udržitelného rozvoje cestovního ruchu,
- **Administrativní faktory** neboli vlivy, které se týkají cestovního ruchu jsou podle Gavlovského (2002) vždy odrazem ekonomické a politické situace v daném státě. Jedná se například o zákony, nařízení, celní předpisy, vízové a pasové povinnosti, zdravotní nebo dopravní předpisy,
- **Technické faktory** představují další skupinu důležitých faktorů, které mají silný vliv na cestovní ruch. Podle Gavlovského (2002) je cestovní ruch v současné době ve velké míře závislý na technickém zabezpečení dopravy, výstavby objektů, sportovišť apod. Na moderních technologiích je například závislý cestovní ruch hendikepovaných nebo bezpečnost účastníků cestovního ruchu,
- **Psychologické faktory**, které podle Ryglové (2009) úzce souvisí se spotřebitelským chováním, které je ovlivňováno motivací, vnímáním, učením a postoji spotřebitelů.

4.4.2 Lokalizační faktory

Lokalizační podmínky slouží k umístění aktivit cestovního ruchu do určité lokality. Na základě příznivých hodnot určují místo, kde se cestovní ruch může rozvíjet (Drobná a Morávková, 2010). Jedná se o společensko-kulturní atraktivitu určité oblasti

a přírodní možnosti dané přírodním územím. Galvasová a kol. (2008) uvádí následující rozdělení atraktivit:

- **Přírodní atraktivity**, které jsou převážně součástí rekreačního turismu a jsou hlavním předpokladem rozvoje cestovního ruchu na daném území. Jedná se například o vodní plochy a toky, faunu a flóru, lesy, pouště, gejzíry, skalní města, jeskyně, přírodní léčivé zdroje apod.,
- **Kulturně-historické atraktivity**, velmi často vhodně doplňují přírodní atraktivity, čímž se stává dané místo velmi komplexním a žádaným mezi návštěvníky. Díky těmto atraktivitám se stává poznávací turistika stále více vyhledávaným motivem cestovního ruchu. Příkladem mohou být hrady, zámky, sakrální stavby, vojenské památky, technické památky, skanzeny, galerie, muzea, divadla nebo knihovny,
- **Organizované atraktivity** mají oproti výše zmíněným skupinám jiný charakter. Jsou založené na tom, co zorganizuje a vytvoří člověk. Tyto atraktivity nejsou nijak materiálně vázané k dané lokalitě. Mezi tyto atraktivity lze řadit divadelní, filmové či hudební festivaly, sportovní akce, výstavy, veletrhy nebo kongresy,
- **Sociální atraktivity** jsou spojeny se stylem života lidí na daném místě. V současném globálním světě nabírají tyto atraktivity na významu. Lidé chtějí poznávat něco neobvyklého, neobyčejného a jedinečného, příkladem těchto atraktivit je gastro-turismus.

4.4.3 Realizační faktory

Prostřednictvím realizačních faktorů dochází k naplnění nároků a představ účastníků cestovního ruchu v oblastech s příznivými lokalizačními podmínkami. Díky těmto faktorům se lze do těchto míst dopravit a využívat je k pobytu, rekreaci či dalším aktivitám. Rozlišujeme faktory **materiálně-technické** a **dopravní** (Drobná a Morávková, 2010).

Materiálně-technické faktory podle Ryglové (2009) představují zařízení, která uspokojují potřeby účastníků cestovního ruchu. Patří sem například cestovní kanceláře, ubytovací, stravovací, sportovní, kulturní, zábavní nebo rekreační zařízení.

Dopravní faktory umožňují účastníkům využívání materiálně-technické základny. Nejen možnost dopravního spojení, ale také hustota a kvalita dopravní sítě patří mezi základní podmínky, které rozhodují o přitažlivosti území. Význam dopravy roste s rozvojem poptávky po cestovním ruchu. Dopravní služby poskytují v závislosti na druhu dopravního prostředku přímo dopravní společnosti, nebo je zprostředkovávají cestovní agentury a kanceláře (Drobná a Morávková, 2010).

Dopravní služby rozlišuje Ryglová (2009) podle použitého dopravního prostředku na:

- pozemní (silniční, železniční),
- letecké,
- vodní.

Podle oblasti dopravy lze rozlišit dopravu na:

- vnitrostátní,
- mezinárodní.

Podle periodicity rozlišuje Ryglová (2010) dopravní služby:

- pravidelné dopravy,
- nepravidelné dopravy.

5 Země Visegrádu

Pojem Visegrádská skupina nebo také Visegrádská čtyřka (V4) je označení pro mezinárodní spolupráci středoevropských států – České republiky, Slovenska, Maďarska a Polska. Tyto čtyři země spojuje nejen geografický prostor, ale především společná historie, sdílení stejných kulturních a intelektuálních hodnot a společné kořeny náboženských tradic. Spolupráce V4 je zaměřena na oblast vzdělávání, kultury, vědy a výzkumu. Cílem V4 je přispět k vybudování evropského bezpečnostního systému, postaveného na efektivní, funkčně se doplňující a posilující kooperaci mezi existujícími evropskými a transatlantickými institucemi (Visegrad Group, O V4, 2020).

5.1 Historie a vývoj Visegrádské skupiny

Hrad Visegrád nechal v padesátých letech 13. století vybudovat uherský král Béla IV. na vrcholu strmé skály. Hrad sloužil jako útočiště, kdy zemi sužovali tatarské nájezdy. V roce 1335 byl Visegrád tou dobou sídlem maďarských králů, a také svědkem jednání mezi českým králem Janem Lucemburským, maďarským králem Karlem I. Robertem a polským králem Kazimírem III. Panovníci se zde dohodli na úzké spolupráci v oblastech obchodu a politiky. Tato událost o mnoho generací později inspirovala k založení další středoevropské iniciativy (Visegrad Group, Historie V4, 2020).

Visegrádská skupina vznikla podepsáním Deklarace o spolupráci mezi Českou a Slovenskou federativní republikou, Maďarskou republikou a Polskou republikou na cestě k evropské integraci. K podepsání dohody došlo v maďarském Visegrádu 15. února 1991 a svými podpisy stvrdili její platnost Václav Havel za ČSFR, Lech Walesa za Polskou republiku a József Antala za Maďarskou republiku. Tento dokument se stal základem pro spolupráci tří, později po rozpadu Československa čtyř středoevropských postkomunistických států. Po rozpadu komunistických režimů, hledali představitelé těchto zemí východiska z podobných problémů, a tak mezi nimi převážel názor, že bude lepší tyto východiska hledat společně. Hlavními faktory, které vedli ke

vzniku novodobé visegrádské spolupráce byli především snaha o likvidaci pozůstatků komunistického režimu ve střední Evropě, společné úsilí o dosažení společenské transformace a začlenění se do evropské integrace, ideová blízkost tehdejších politických elit (Ministerstvo zahraničních věcí ČR, Visegrad, 2020).

V první fázi byla tato spolupráce velmi aktivní a úspěšná, zejména v důležitých jednání s NATO a EU. Později však spolupráce začala ztrácet na intenzitě. K obnově spolupráce dochází až v roce 1998, po volbách do parlamentu v České a Slovenské republice. Přijetím zemí V4 do Evropské unie a NATO byly dosaženy úkoly týkající se plné integrace do nejvýznamnějších euroatlantických organizací (Ministerstvo zahraničních věcí ČR, Visegrad, 2020).

Vstup do EU a NATO znamenal pro Visegrádskou skupinu růst aktivity v zahraničně-politické oblasti. V4 se zaměřila především na prosazování stability a spolupráce v širším regionu Střední Evropy. Tato spolupráce probíhá v rámci takzvaného Regionálního partnerství se Slovinskem a Rakouskem, a s dalšími zeměmi střední a východní Evropy v rámci takzvaného programu V4 + (Visegrad Group, Historie V4, 2020).

Na efektivní součinnost zemí Visegrádské skupiny dohlíží ministerstva zahraničních věcí jednotlivých zemí. Úkolem těchto koordinátorů je evidence a iniciování projektových činností, identifikace a propojení příslušných expertních orgánů, stanovení hlavních oblastí spolupráce V4 a organizace setkání hlavních představitelů zemí Visegrádské skupiny. Spolupráce zemí V4 není nijak institucionalizována, v politické rovině funguje na předpokladu pravidelného setkávání představitelů jednotlivých zemí na různých úrovních. Jednou za rok dochází k uspořádání oficiálního summitu premiérů. Ve fázi mezi těmito summity vykonává jedna ze zemí Visegrádské skupiny předsednickou funkci, kterou při každém summitu předává další zemi. Jedinou pevnou organizací V4 je Mezinárodní visegrádský fond. Tento fond byl založen v roce 2000 a jeho cílem je podporovat rozvoj vědy a výzkumu, školství a kulturní spolupráci (Ministerstvo zahraničních věcí ČR, Visegrad, 2020).

Visegrádská skupina si díky dobře fungující spolupráci získala dobré renomé, stala se symbolem stability střední Evropy a představuje jasně vyprofilovanou iniciativu ve svém regionu, která na mezinárodněpolitické scéně dosahuje velkého uznání a respektu (Ministerstvo zahraničních věcí ČR, Visegrad, 2020).

5.2 Stručný historický přehled o židovské diaspoře v zemích Visegrádu

Židé představují v dějinách visegrádských zemích jednu z nejvýznamnějších skupin obyvatelstva charakterizovanou specifickými náboženskými zvyky, tradicemi, právem, slovesností i hudbou, která více jak tisíc let soužila s okolní společností.

Ke vzniku židovské diaspory dochází již od 2. století našeho letopočtu, kdy byli Židé Římany nuceni opustit svou dávnou vlast Palestinu, což bylo důsledkem druhého židovského povstání vedené Bar Kochbou proti Římanům, a zničením druhého Chrámu (Vzdělávací a kulturní centrum židovského muzea v Praze, Dějiny Židů v Českých zemích, 2020).

Poměrně dobré postavení Židů v 10. století se dramaticky mění s vyhlášením křížových výprav, kdy dochází ke krvavým pogromům. Velký příliv židovského obyvatelstva do zemí Visegrádu je spojen se sílícím antijudaismem katolické církve začátkem 13. století, kdy početné skupiny židovské komunity prchají ze západní Evropy dále na východ, a to především do Polska, a do Čech, kde se jim dostalo možnosti usadit se a získat zvláštní privilegia. Například v Polsku, kde jim byla ve 14. století králem Kazimírem III. a následně i Kazimírem IV. Jagellonským zaručena svoboda pohybu, nedotknutelnost majetku i vlastní soudnictví. Obdobně tomu bylo v Uhrách, kde se Židé usazují od 13. století na pozvání krále Bély IV. (Haumann, 1997).

Jedním z nejvýznamnějších privilegií, které židovské obyvatelstvo na území Čech dostalo byl právní předpis krále Přemysla Otakara II. z roku 1254 - **Statuta Judaeorum**. Na jehož základě se Židé stali přímými poddanými krále, spadali pod jeho ochranu a získali svobodu vyznání. Dále bylo předpisem zakázáno na Židy útočit, ničit jejich hřbitovy a hanobit synagogy. Předpis také znamenal pro židovské obce značnou

autonomii ve vnitřní správě, za to vše museli židovské obce králi platit vysoké daně. Tato doba je také spojena se vznikem nových židovských obcí na území Čech a Moravy. Největšího rozkvětu, a to nejen kulturního dosáhli Židé v Čechách a na Uhersku za vlády habsburských císařů Maxmiliána II. a Rudolfa II. Tato doba je nazývána zlatým věkem židovské kultury a vzdělanosti. Období rozkvětu však střídá pochmurné období, tzv. období úředního antisemitismu (Vzdělávací a kulturní centrum židovského muzea v Praze, Dějiny Židů v Českých zemích, 2020).

Ve východní Evropě, především v Polsku, vykonávali Židé roli prostředníka mezi venkovem a městem, mezi rolníky, obyvateli měst a šlechtou. Na začátku 19. století měla politika polské šlechty na svědomí vytvoření velké propasti mezi venkovem a městem. Došlo k vytěsnění Židů z jejich tradiční role, ke ztrátě jejich tradiční funkce, kterou postupně přebrali křesťané. Tento vývoj měl za následek hlubokou krizi identity židovského obyvatelstva, která se odrazila nejen v obecném životě, ale i v náboženském a světonázorovém zaměření (Haumann, 1997).

Druhá polovina 19. století znamená pro židovské obyvatelstvo na území Rakouska – Uherska období rozmachu. Definitivní zrušení ghett, familiantského zákona a toleranční daně znamenalo pro Židy stěhování do velkých průmyslových měst a oblastí, kde dosáhli velkých úspěchů zejména v průmyslu, ve vědě, v bankovníctví a v právnictví. Židovské obyvatelstvo hrálo důležitou roli i po první světové válce v nově vzniklých nástupnických státech Rakouska-Uherska, kde se podílelo na hospodářství, průmyslu, na vládě, na vědě, a především na kultuře (Vzdělávací a kulturní centrum židovského muzea v Praze, Dějiny Židů v Českých zemích, 2020).

Napětí mezi židovským a ostatním obyvatelstvem začalo eskalovat se vznikem nacionalismu a zakládáním nacionalistických hnutí. Nacionalistická hnutí se pokoušela získat přízeň antisemitskou agitací a útoky na bohatou kapitalistickou vrstvu, která byla často židovského původu. Odpor vůči bohaté vrstvě židovského obyvatelstva se pak přenášel na všechny Židy. V důsledku toho docházelo k velkému množství protizidovských nepokojů, a to zejména v Maďarsku a Československu. Situace Židů v zemích Visegrádu se ještě zhoršila roku 1933, kdy se v Německu dostal k moci Adolf Hitler. Tato událost znamenala začátek nejchmurnějšího období nejen v dějinách

židovského obyvatelstva v Evropě, ale i v novodobých dějinách lidstva (Haumann, 1997).

Období druhé světové války mělo pro židovské obyvatelstvo v Evropě, a tedy i v zemích Visegrádu devastující dopady. Holocaust si vyžádal přes 560 tisíc židovských obětí v Maďarsku, 70 tisíc obětí na Slovensku, téměř 80 tisíc obětí v Čechách a na Moravě a přibližně 2,7 milionů obětí v Polsku. Pro pochopení velikosti tragédie, kterou byla genocida židovského obyvatelstva v Evropě je nutné si neustále připomínat, že za těmito čísly stojí osudy konkrétních lidí, z nichž každý měl právo na lidskou důstojnost (Holocaust CZ, holocaust v evropských zemích, 2020).

Konec války v žádném případě neznamenal pro přeživší Židy konec utrpení. Velká část z nich musela strávit ještě nějaký čas v německých táborech, a to za velmi ponižujících podmínek. Židé se najednou neměli kam vrátit, jejich majetek byl rozebrán, domy často zničeny. Násilí páchané především z ekonomických důvodů na Židech se stalo v Polsku po válce běžnou záležitostí. Vše vyvrcholilo pogromy v Krakově a v Kielcích (Haumann, 1997).

Velká část přeživších se i v dalších zemích Visegrádu setkávali se silným antisemitským postojem majoritního obyvatelstva. Staré židovské hřbitovy a synagogy se přestaly udržovat a byly často přestavovány a používány k jiným účelům. I z toho důvodu se velký počet z nich rozhodl pro migraci na Západ a do Palestiny, kde byl 14. května roku 1948 založen stát Izrael (Vzdělávací a kulturní centrum židovského muzea v Praze, Dějiny Židů v Českých zemích, 2020).

5.3 Česká republika

5.3.1 Základní údaje

Česká republika je vnitrozemský stát, nacházející se uprostřed mírného pásu ve střední Evropě. Rozloha České republiky je 78 866 km² a počet obyvatel k roku 2019 činil podle Českého statistického úřadu 10 681 161 obyvatel. Česká republika leží na území historických zemí Čech, Moravy a části Slezska. Na severu sousedí s Polskem, na východě se Slovenskem, na jihu s Rakouskem a na západě s Německem. Politickým

systémem je parlamentní republika. Území je rozčleněno na 13 krajů a hlavní město Praha. Úředním jazykem je čeština, a co se týče náboženství převládá křesťanství římskokatolické, pro Českou republiku je také typické vysoké procento obyvatel bez vyznání (Pražský hrad, o ČR, 2020).

Z geografického hlediska leží území České republiky na rozhraní dvou horských pásem Západních Karpat a Českého masivu. Na teritoriu České republiky se také nachází hlavní evropské rozvodí oddělující povodí Baltského, Severního a Černého moře. V České republice je mnoho chráněných krajinných oblastí a přírodních rezervací, které chrání české přírodní bohatství. Nejprísněji chráněná příroda je ve čtyřech národních parcích, jejichž status upravuje zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny. Pro podnebí České republiky je charakteristické vzájemné pronikání a mísení oceánských a kontinentálních vlivů, intenzivní cyklonální činnost, která způsobuje časté střídání vzduchových hmot a poměrně hojné srážky. Na podnebí má také velký vliv reliéf krajiny, kde z celkového území leží 67 % plochy v nadmořské výšce do 500 m a přes 30 % ve výšce mezi 500 až 1000 m n. m. Nejvyšším bodem je Sněžka s nadmořskou výškou 1602 m, která leží v Krkonošském pohoří. Lesy jsou z velké části jehličnaté a zaujímají 33 % celkové rozlohy České republiky. Půdní pokryv je značně proměnlivý jak co do rozšíření půdních typů, tak i co do zrnitosti půd, přičemž nejrozšířenějším typem půd jsou hnědé půdy takzvané kambizemě (Ministerstvo životního prostředí ČR, geografické údaje, 2020).

5.3.2 Historie

Historicky nejstarším doloženým etnikem, které obývalo území Čech byly keltské kmeny Bójů, podle kterých bylo území pojmenováno Bohemia. Následně byli Bójové vytlačeni germánskými kmeny. Počátkem 6. století bylo území Čech osidlováno Slovany, kteří se v 7. století sjednotili v kmenový svaz tzv. Sámovu říši ve společném boji proti Avarům. Prvním státním útvarem na českém území byla Velkomoravská říše, avšak prvním, kdo sjednotil území Čech a Moravy byl roku 995 rod Přemyslovců. Hranice těchto historických zemí se od středověku nikterak zásadně neměnily.

Od 16. století byly země Koruny české součástí habsburské monarchie, a to až do roku 1918, kdy došlo k vytvoření Československa jako jednoho z nástupnických států Rakouska-Uherska. Rozhodnutím Mnichovského diktátu z roku 1938 došlo k postoupení pohraničních oblastí Třetí říši, Polsku a Maďarsku. Následně byl zbytek českého území okupován Německem, což vedlo na území Čech a Moravy ke zřízení Protektorátu, zatímco na Slovensku byl vyhlášen samostatný stát. Po skončení Druhé světové války došlo k obnovení Československa, a po únorovém převratu v roce 1948 se k moci dostal totalitní komunistický režim. Následující částečné uvolňování v šedesátých letech bylo zastaveno v srpnu 1968 okupací vojsk Varšavské smlouvy. Po pádu komunistického režimu roku 1989 došlo v Československu k obnovení pluralitní demokracie. Počátkem devadesátých let dospěli představitelé federativních republik k dohodě o rozdělení na dva samostatné státy. Česká republika vznikla 1. ledna 1993 rozdělením České a Slovenské Federativní Republiky (Pražský hrad, o ČR, 2020).

5.3.3 Ekonomická charakteristika

Průmysl v České republice má dlouholetou tradici, přičemž skladba průmyslové výroby je svým vývojem typická pro malé vyspělé tržní ekonomiky. Nejvýznamnějším průmyslovým odvětvím v České republice je strojírenství. Jeho podíl, ale v posledních letech klesá, naopak se zvyšuje podíl potravinářského průmyslu. V tomto odvětví je nejvýznamnější produkce masa, cukru, mouky a piva. Ve spotřebním průmyslu jsou nejrozvinutější odvětví textilní, oděvní, výroba obuvi, keramiky, porcelánu a bižuterie, které mají v ČR dlouholetou tradici (Pražský hrad, o ČR, 2020).

V mezinárodním obchodování převažuje export, který neustále roste. Tempo růstu exportu v roce 2018 se zvýšilo o 11 %. Mezi nejvýznamnější obchodní partnery České republiky patří Německo, Slovensko, Polsko, Francie a Velká Británie (Unctadstat, General profile, 2020).

5.4 Slovenská republika

5.4.1 Základní údaje

Slovenská republika je vnitrozemský stát ležící ve střední Evropě. Rozloha SR je 49 035 km², a na tomto území žije 5 450 421 obyvatel. Slovenská republika hraničí na západě s Českou republikou a Rakouskem, na severu s Polskem, na východě s Ukrajinou a na jihu s Maďarskem. Politickým systémem je parlamentní demokracie. Země je rozčleněna na osm samosprávných krajů a hlavním městem je Bratislava. Úředním jazykem je slovenština, používají se ale i další jazyky, kterými hovoří národnostní menšiny. Jedná se o jazyk maďarský, český, romský a rusínský. V současnosti se nejvíce obyvatel na Slovensku hlásí k římskokatolické církvi (68 %), zastoupeny jsou ale i další církve jako evangelické a řeckokatolické (Evropa, Slovensko, 2020).

Slovensko je hornatý stát, kterému vévodí oblouk Západních Karpat, které zahrnují Malé Karpaty, Vysoké a Nízké Tatry, Javorníky a Slovenské Rudohoří. Nejvyšší horou Slovenska je Gerlachovský štít (2 655 m. n. m.). Území Slovenské republiky je velice pestré a výškově členité. Země leží v mírném podnebném pásu a největší část území zaujímají hory, díky tomu se na většině území vyskytuje chladnější počasí. Nížiny se vyskytují na jihu a jihovýchodě Slovenska a mezi dvě největší patří Východoslovenská a Podunajská nížina. Nejvýznamnější řekou Slovenska je Dunaj, který umožňuje spojení s Černým mořem a ostatními podunajskými státy (Palmer, 1998).

5.4.2 Historie

Současní Slováci jsou považováni za potomky západoslovanských kmenů, které přišly na území Slovenska na počátku 6. století. K částečnému sjednocení těchto kmenů došlo koncem 8. a začátkem 9. století, kdy se na části dnešního Slovenska nacházelo Nitranské knížectví knížete Pribiny. Toto knížectví bylo v roce 833 připojeno k Velkomoravské říši. Po rozpadu Velké Moravy se části Slovenska staly kořistí uherských, českých a polských panovníků.

Po bitvě s Turky u Moháče se Slovensko dostalo pod nadvládu Habsburků. V době pod nadvládou se začala rodit slovenská národnostní hnutí bojující za nezávislost na Rakousku-Uhersku. Změny přinesl konec První světové války, kdy se Slováci stali jednou ze čtyř zemí nového Československa. V období 1939 až 1945 existoval na slovenském území satelitní stát nacistického Německa tzv. Slovenský stát. Slovenská republika vznikla 1. ledna 1993 rozpadem České a Slovenské Federativní Republiky (Palmer, 1998).

5.4.3 Ekonomická charakteristika

Díky své poloze ve vnitřním oblouku Západních Karpat disponuje Slovensko rozsáhlými ložisky nerostných surovin. Mezi hlavní těžené suroviny patří měď, mangan, olovo, hnědé uhlí. Mezi nejdůležitější průmyslové sektory patří strojírenský, elektrotechnický chemický průmysl. V poslední době je na Slovensku prosperující automobilový průmysl. Slovensko je největší světový producent osobních aut na tisíc obyvatel (Ministerstvo zahraničních věcí ČR, Slovensko – základní charakteristika 2020).

Zemědělské oblasti se nacházejí na jihu země a jsou soustředěny kolem řek. Teplé podnebí v těchto oblastech vyhovuje zelinářství a ovocnářství. V zemědělství převládá rostlinná výroba a pěstuje se především pšenice, ječmen, kukuřice, brambory, vinná réva a cukrová řepa (Palmer, 1998).

Od roku 2012 začal na Slovensku převyšovat export nad importem. Mezi země, kam plyne nejvyšší část vývozu patří Německo (20 %), Česká republika (12 %), Polsko (8 %), Francie a Itálie. Mimo země EU směřuje nejvíce vývozu do Ruska, Číny a USA. Import do Slovenské republiky stejně jako export probíhá především mezi členskými státy Evropské unie. Mezi největší dovozce patří Německo, Česká republika a Rakousko. Mimo státy EU plyne nejvíce dovozu z Ruska a Jižní Koreje (Evropa, Slovensko, 2020).

5.5 Polská republika

5.5.1 Základní údaje

Polská republika se rozkládá ve střední Evropě. Zaujímá střední část Severoevropské plošiny od Baltského moře po Karpaty. Rozloha Polska je 312 679 km² a žije zde necelých 38 milionů obyvatel. Polsko je osmým nejlidnatějším státem v Evropě. Na západě hraničí s Německem, na jihu se Slovenskem a Českou republikou, na východě s Běloruskem a Ukrajinou a na severu s Litvou a díky Kaliningradské oblasti také s Ruskem (Palmer, 1998).

Politickým systémem Polska je parlamentní republika. Území se dělí na 16 samosprávných celků – vojvodství, které odpovídají historickým polským regionům. Hlavním městem je Varšava a úředním jazykem je polština. Církev v Polsku má velmi silný vliv a k římskokatolické církvi se hlásí téměř 90 % obyvatel (Evropa, Polsko, 2020).

Převážná část polského území jsou nížiny. Při bližším pohledu lze rozdělit polské území na čtyři pásma, a to na jižní hory, centrální nížiny, pobřeží Baltu a jezerní pásmo. Nejvyšším polským vrcholem je Rysy (2 499 m. n. m.) nacházející se v Tatrách na hranici se Slovenskem. Nejúrodnější půda se nachází v oblasti centrálních nížin. Toto území je hlavní zemědělskou oblastí. Na polském území se nachází více než 9 tisíc jezer, což je více než v kterékoliv jiné evropské zemi až na Finsko. Veškeré řeky v Polsku tečou do Baltského moře na severu. Odra, druhá nejdelší řeka tvoří část západních hranic. Nejdelší řekou je Visla, a mezi její nejvýznamnější přítoky patří Bug a Narew (Wilson, 2006).

5.5.2 Historie

Podle dochovaných důkazů se polský stát zrodil v 10. století, když došlo ke sjednocení slovanských kmenů knížetem Měškem I. Prvním korunovaným králem Polska byl Boleslav Chrabrý syn Měška I. Později byla země rozdělena na několik knížectví, ke znovusjednocení došlo ve 14. století za vlády Vladislava I. Lokýtky.

Následně byla vyhlášena polsko-litevská personální unie, a v čele Polska stanul zakladatel jagellonské dynastie Vladislav II. Jagelonský. Polsko-litevská unie patřila v tehdejší době k největším evropským mocnostem a proslula svou náboženskou svobodou, a tak se i stala útočištěm pro mnoho evropských Židů a protestantů. Důležitým rokem polských dějin byl rok 1683, kdy král Jan III. Sobieski zahnal Turky od Vídně, a zachránil tak křesťanskou Evropu.

V následujících letech byla země oslabována boji s Ruskem, Švédskem a Tureckem. Neúčinný politický systém šlechtické demokracie vedl posléze až k rozdělení polského státu mezi Prusko, Rakousko a Rusko, které si v tzv. trojím dělení Polska v letech 1772, 1793 a 1795 zemi rozdělily. Po trojím dělení zmizela země na 123 let z mapy Evropy. Situace se změnila až po I. světové válce, kdy všechny tři mocnosti byly významně oslabeny. To napomohlo roku 1918 k obnovení polské státnosti. V roce 1939 nebyla málo modernizovaná armáda Polska schopna čelit německé a sovětské invazi. Zavedený režim nacistického Německa byl v Polsku mnohem krutější než v jiných zemích. Během II. světové války byly na území Polska vybudovány koncentrační a vyhlazovací tábory jako například Treblinka, Osvětim a další. Zemřelo zde přes milion obětí holocaustu (Palmer, 1998).

Po II. světové válce byl v Polsko zaveden komunistický režim. Po hospodářské krizi propukli v zemi nepokoje a dělnické stávkové. Tyto události vedli v roce 1980 ke vzniku opozičního hnutí Solidarita, v jejímž čele stál pozdější prezident Lech Walesa. Zvolení Gorbačova v Sovětském svazu a jeho reformy vedli v roce 1989 k prvním svobodným volbám, ve kterých vyhrála demokratická strana Solidarita (Wilson, 2006).

5.5.3 Ekonomická charakteristika

Mezi nejdůležitější hospodářská odvětví v Polsku patří hutnictví, strojírenství, hornictví. Dále chemický, textilní, potravinářský a loďářský průmysl. V posledních 15 letech se stává důležitým pro polskou ekonomiku rozvíjející se cestovní ruch, a s tím spojené odvětví ubytování, stravování a pohostinství. Území Polska je ze 47 % tvořeno ornou půdou. Nejúrodnějšími a nejrozvinutějšími zemědělskými regiony jsou oblasti

Dolního Slezska, Lublinu, Kujavska a Velkopolska. Mezi hlavní produkty zemědělské výroby lze zařadit obilí, brambory, chov skotu, prasat a ovcí (Palmer, 1998).

Obchod mezi zeměmi EU představuje 80 % celkového vývozu Polska. Hlavními destinacemi polského exportu jsou Německo (28 %), ČR (6 %), Francie (6 %), Itálie a Velká Británie. Vývoz mimo státy EU plyne především do Ruska a USA. Na dovozu zboží a služeb do Polska se také podílejí především státy EU. Největšími importéry jsou Německo (27 %), Nizozemsko (6 %) a Itálie, mimo členské státy EU se jedná o Čínu a Rusko (Evropa, Polsko, 2020).

5.6 Maďarsko

5.6.1 Základní údaje

Maďarsko leží v Karpatské pánvi ve střední Evropě, a pokrývá 93 011 km², na kterém žije necelých 10 milionů obyvatel. Na západě sousedí s Rakouskem, na severu Slovenskem, na severovýchodě s Ukrajinou, na východě s Rumunskem. Na jihu sousedí Maďarsko se zeměmi bývalé Jugoslávie, jmenovitě se Srbskem, Chorvatskem a Slovinskem. Maďarsko je parlamentní republika s jednokomorovým parlamentem. Hlavou státu je prezident, jehož funkce je spíše reprezentativní. Vláda má výkonnou moc, a v jejím čele stojí ministerský předseda. Administrativně je země rozdělena na 19 žup, které se dále dělí na okresy. Hlavní město Budapešť má zvláštní statut. Maďarsko je z národnostního hlediska téměř homogenní, 90 % obyvatelstva tvoří Maďaři. Velké množství Maďarů žije v okolních státech, zejména v Rumunsku a na Slovensku (Indra, 2009).

Převážnou část Maďarska tvoří nížiny. Největší z nich je Velká uherská nížina neboli puszta, která se táhne přes celou východní část země, a její osou je řeka Tisa. Na severozápadě Maďarska u hranic s Rakouskem a Slovenskem leží Malá uherská nížina, jejíž osou je řeka Rába. Zbývající oblasti jsou jemně zvlněné. Nejvyšším bodem je hora Kékes (1 014 m. n. m.). Na území Maďarska se nachází devět národních parků. Největší řekou je Dunaj, která zemi rozděluje na dvě části. V Maďarsku se nachází největší

evropské jezero Balaton, které je prameništěm více než tisícovky přírodních pramenů (Hebbert a Richardson, 2003).

5.6.2 Historie

Na území, kde se rozprostírá Karpatská pánev, která je známější pod jménem Uhry, se vystříдалo před příchodem Maďarů mnoho vládců. Uherské dějiny jsou poznamenány ničivými nájezdy, drastickými změnami, a častou migrací obyvatelstva, protože se jedná o území, kde se střetávala a mísila Evropa s Asií (Hebbert a Richardson, 2003).

Dnešní území Maďarska, bylo dříve z velké části tvořeno římskou provincií, která nesla označení Panonie. V 9. století vtrhli z oblasti ruských stepí do Dunajského údolí kočovní Uhři, které vedl legendární Arpád. Prvním uherským králem byl Štěpán, který jako první přijal křesťanství. Pod vládou Arpádovců se království značně rozšířilo, postupně bylo připojeno území Slovenska a Sedmihradsko. Další rozmach království však zastavil postup Turků, kteří v roce 1526 v bitvě u Moháče porazili uherskou armádu. Následně byly Uhry rozděleny mezi Osmanskou a Habsburskou říši. Další období bylo typické protihabsburským odbojem a řadou povstání. Emancipační snaha Maďarů vyvrcholila v roce 1867, kdy došlo k rakousko-uherskému vyrovnání a Uhersko se stalo autonomní částí Rakouska-Uherska. Konec 1. světové války znamenal pro Maďarsko ztrátu 71 % původního území, které bylo rozděleno mezi Jugoslávii, Rumunsko a Československo. V období 2. světové války bylo Maďarsko pod německým vlivem a bojovalo po jeho boku. Konec války a Pařížská smlouva potvrdila hranice před 2. světovou válkou a zároveň bylo Maďarsko povinno platit válečné reparační. Po sléze se země dostala do sféry vlivu Sovětského svazu. Maďarsko se stalo první zemí východního bloku, kde byla ustanovena parlamentní demokracie. V roce 1990 se konaly první demokratické volby do parlamentu, ve kterých zvítězily nekomunistické demokratické strany (Palmer, 1998).

5.6.3 Ekonomická charakteristika

Jedním z nejdůležitějších hospodářských odvětví je díky úrodné půdě nížin zemědělství. Mezi hlavní zemědělské produkty patří produkce pšenice, kukuřice, brambor, slunečnice, vína, ovoce a zejména zeleniny. Dostatečné množství krmiv umožňuje rozsáhlý chov ovcí, skotu a především vepřů. Nejdůležitějším odvětvím průmyslu je strojírenství. Méně důležitou roli hraje i chemický a textilní průmysl. Naopak stále důležitějším odvětvím se stává stravování a pohostinství, což souvisí s rozvojem cestovního ruchu v zemi (Indra, 2009).

Mezinárodní obchod probíhá především v rámci zemích EU. Export v roce 2019 do členských států EU představuje 82 % celkového vývozu Maďarska. Hlavními exportními destinacemi jsou Německo (27 %), Slovensko (5 %), Itálie (5 %), Rumunsko a Rakousko. Mimo země EU směřuje export na Ukrajinu a do USA. Export je zaměřený především na zemědělské produkty, potraviny, stroje a elektrotechniku. Import statků a služeb do Maďarska plyne ze 75 % ze zemí EU. Hlavními dovozci jsou Německo (25 %), Rakousko (6 %), Polsko (5 %) a Nizozemsko. Dovoz mimo státy EU plyne z Číny (6 %) a Ruska (5 %) (Europa, Maďarsko, 2020).

5.7 Makroekonomická charakteristika zemí V4

Z tabulka č. 1 je patrné, že nejvyšší nominální HDP mělo v roce 2019 Polsko. Zbylé státy V4 měli oproti Polsku značný odstup. Tento odstup je způsoben především velkou rozlohou a velkým počtem obyvatel Polska. Z tabulky lze také vidět, že se státy Visegrádské skupiny podílejí na celkovém nominálním HDP v EU 28 přibližně 6 %.

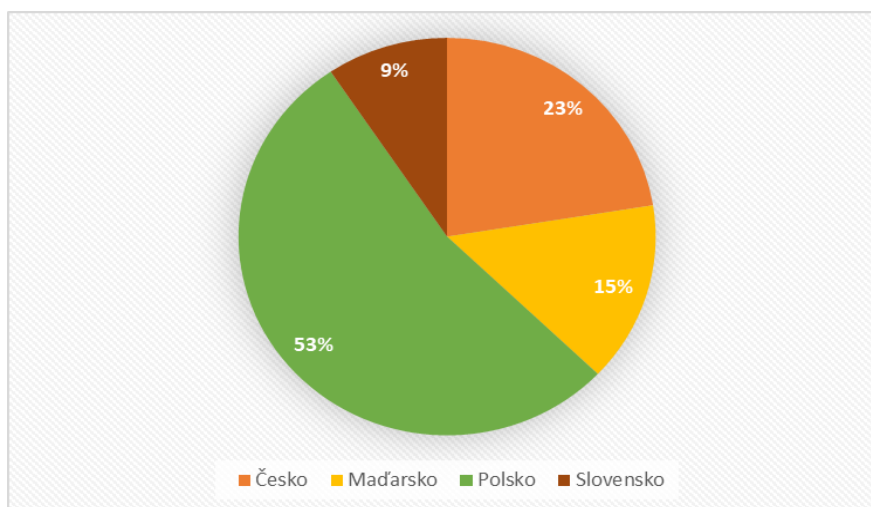
Tabulka 1 – Nominální HDP v zemích V4, EU 28 v roce 2019 (mil. EUR)

<i>EU 28</i>	16 486 274
<i>V4</i>	996 200
<i>Česko</i>	223 945
<i>Maďarsko</i>	146 061
<i>Polsko</i>	532 329
<i>Slovensko</i>	93 865

Zdroj: zpracováno autorem dle databáze Eurostatu

Pro lepší představuje je níže zobrazen graf č. 1, který zobrazuje procentuální srovnání nominálního HDP v rámci zemí Visegrádské skupiny v roce 2019.

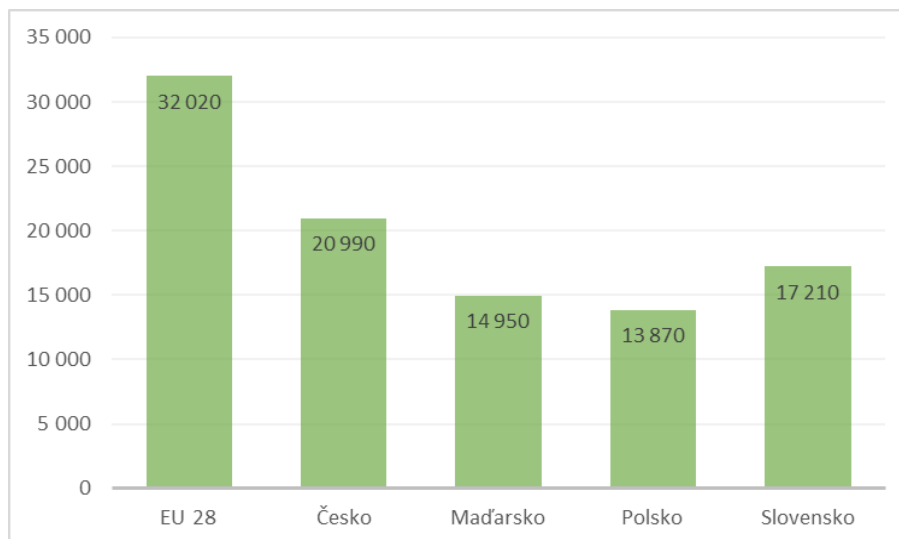
**Graf 1 – Srovnání nominálního HDP v rámci zemí V4 v roce 2019
(v %)**

Zdroj: zpracováno autorem dle databáze Eurostatu

Porovnání zemí V4 podle ukazatele HDP na jednoho obyvatele v běžných cenách zobrazuje graf č. 2. Z grafu lze vidět, že nejvyšší ekonomickou úroveň měla v roce 2019 ze zemí V4 Česká republika. Dále následovalo Slovensko, Maďarsko a Polsko.

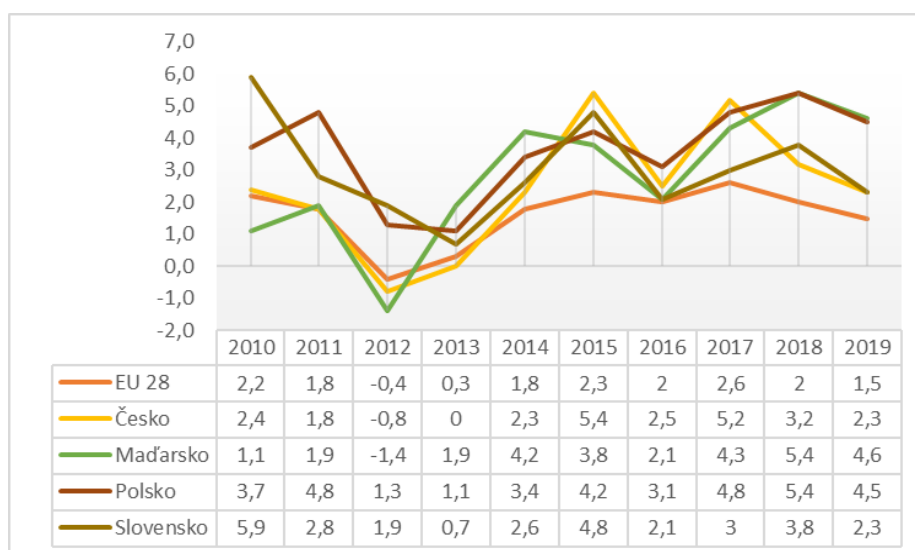
Graf 2 – Srovnání nominálního HDP na obyvatele v zemích V4, EU 28 v roce 2019 (v EUR)

Zdroj: zpracováno autorem dle databáze Eurostatu

Graf č. 3 zachycuje změnu růstu reálného HDP v zemích V4 a EU 28 v letech 2010 až 2019. Největší ekonomický propad zaznamenaly Česká republika a Maďarsko v roce 2012. Naopak nejvyššího růstu tempa dosáhlo Maďarsko a Polsko v roce 2018, Česká republika v roce 2015 a Slovensko v roce 2010.

Graf 3 – Změna reálného HDP v zemích V4, EU 28 v letech 2010 až 2019 (v %)

Zdroj: zpracováno autorem dle databáze Eurostatu

6 Vývoj cestovního ruchu v zemích Visegrádu

V této kapitole je sledován vývoj vybraných ukazatelů cestovního ruchu od roku 2010. Mimo jednotlivé země Visegrádu, je v této kapitole v návaznosti na navrhovanou turistickou trasu brán zřetel na turisty z Izraele.

6.1 Hosté v hromadných ubytovacích zařízeních

Vývoj počtu hostů v hromadných ubytovacích zařízeních v jednotlivých zemích Visegrádu za období 2010 až 2018 zachycuje následující tabulka č. 5.

Z tabulky je patrné, že nejnavštěvovanější zemí je rozlohou největší Polsko. Ve všech zemích lze vidět rostoucí trend počtu hostů, vyjma Slovenska, kde v roce 2014 nastal necelý 8% pokles. Naopak největšího meziročního nárůstu dosáhla ČR v roce 2012, kdy oproti předchozímu roku se počet hostů zvýšil o 17 %. Velkého meziročního nárůstu dosáhlo Polsko v roce 2016, kdy oproti roku 2015 se počet hostů zvýšil o necelých 12 %.

Jestliže porovnáme roky 2010 a 2018, tak nejvyššího nárůstu dosáhlo Maďarsko (79 %), naopak nejnižšího nárůstu dosáhlo Slovensko (63 %).

Tabulka 2 - Hosté v hromadných ubytovacích zařízeních (v tis.)

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
<i>Česko</i>	12 212	12 899	15 099	15 408	15 587	17 196	18 389	20 000
<i>Maďarsko</i>	7 304	7 587	8 808	9 317	10 133	10 913	11 648	12 459
<i>Polsko</i>	20 462	21 477	22 635	23 401	25 084	26 942	30 108	31 989
<i>Slovensko</i>	3 355	3 537	3 730	4 003	3 690	4 274	4 944	5 288

Zdroj: zpracováno autorem dle databáze Eurostatu

6.1.1 Domáci hosté (rezidenti) v hromadných ubytovacích zařízeních

Vývoj počtu domácích hostů v hromadných ubytovacích zařízeních v jednotlivých zemích Visegrádu během let 2010 až 2018 je zobrazen v tabulce č. 6.

Rostoucí charakter u počtu rezidentů lze vidět jen u Polska, kdy v každém roce tento počet roste. Pro Polsko je také typické, že celkový počet hostů v hromadných ubytovacích zařízeních je tvořen právě rezidenty. V roce 2018 byl podíl rezidentů k celkovému počtu hostů 79 %. U ČR lze vidět pouze mírný pokles v roce 2014 o necelé 1 %, od té doby počet rezidentů opět roste. Obdobně je na tom Maďarsko a Slovensko, které zaznamenalo nepatrný pokles v roce 2011, respektive v roce 2014.

Při porovnání roku 2010 s rokem 2018, vzrostl počet domácích hostů v hromadných ubytovacích zařízeních mezi těmito lety nejvíce v Maďarsku (83 %), následovala Česká republika (81 %), dále Polsko (64 %) a Slovensko (60 %).

Tabulka 3 - Domáci hosté v hromadných ubytovacích zařízeních (v tis.)

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
<i>Česko</i>	5 878	6 184	7 452	7 556	7 491	8 489	9 067	9 840
<i>Maďarsko</i>	3 918	3 915	4 645	4 930	5 515	5 985	6 346	6 809
<i>Polsko</i>	16 327	17 067	17 656	18 158	19 614	21 252	23 730	25 186
<i>Slovensko</i>	2 042	2 089	2 220	2 350	2 230	2 573	2 948	3 158

Zdroj: zpracováno autorem dle databáze Eurostatu

6.1.2 Zahraniční hosté (nerezidenti) v hromadných ubytovacích zařízeních

Níže zobrazená tabulka č. 7 zachycuje vývoj zahraničních hostů v hromadných ubytovacích zařízeních v zemích Visegrádu mezi roky 2010 až 2018.

Z tabulky vyplývá, že počty zahraničních hostů se rok od roku zvyšují, vyjma Slovenska a roku 2014, který znamenal pokles o 11 %. V následujícím roce však na Slovensku stoupl počet nerezidentů o 16,5 %. Velkých meziročních nárůstů zaznamenala Česká republika v roce 2012 o necelých 14 %, a v roce 2017 o 9 %.

Polsko zaznamenalo velký meziroční nárůst v roce 2016, a to o 12 %. Maďarsko zaznamenalo ve sledovaném období největší meziroční nárůst v roce 2012, kdy se počet zahraničních hostů zvýšil oproti předchozímu roku o 13 %.

V ČR se v roce 2018 zvýšil počet nerezidentů oproti roku 2010 o 67,5 %, na Slovensku o 69 %, v Polsku o 71 %, a v Maďarsku dokonce o 75 %.

Tabulka 4 - Zahraniční hosté v hromadných ubytovacích zařízeních (v tis.)

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
<i>Česko</i>	6 334	6 715	7 647	7 852	8 096	8 707	9 321	10 160
<i>Maďarsko</i>	3 386	3 671	4 164	4 388	4 618	4 929	5 302	5 650
<i>Polsko</i>	4 135	4 410	4 979	5 243	5 470	5 690	6 379	6 804
<i>Slovensko</i>	1 313	1 448	1 511	1 653	1 460	1 701	1 996	2 130

Zdroj: zpracováno autorem dle databáze Eurostatu

Česká republika je nejnavštěvovanější zemí Visegrádu. V roce 2018 navštívilo ČR 41 % všech zahraničních turistů, kteří zavítali do zemí Visegrádu. Nejméně vyhledávanou zemí zahraničních turistů je Slovensko, které navštívilo jen 9 % všech zahraničních návštěvníků Visegrádu. Polsko a Maďarsko je z hlediska zahraniční turistiky na podobné úrovni.

6.1.3 Hosté z Izraele v hromadných ubytovacích zařízeních

Počet hostů z Izraele v období 2014 až 2018 v jednotlivých zemích Visegrádské skupiny zobrazuje tabulka č. 8.

Z tabulky je patrné, že nejvyhledávanější zemí turistů z Izraele je Polsko, které v roce 2018 navštívilo přes 260 tisíc turistů z tohoto státu. Druhou nejvyhledávanější destinací je zatím Česká republika, na kterou se ale dotahuje Maďarsko. Turisté z Izraele se v roce 2018 podíleli na celkovém zahraničním turismu v Maďarsku 2,2 %. V ČR to bylo 1,5 %, na Slovensku 1,6 % a v Polsku 3,7 %.

Za sledované období roste počet turistů z Izraele v Maďarsku a v Polsku. V Polsku v roce 2018 vzrostl tento počet oproti roku 2014 téměř o 100 tisíc. Počet turistů z Izraele v roce 2018 v Maďarsku stoupl oproti roku 2014 o 68 %. Vývoj počtu turistů z Izraele je v ČR a na Slovensku velmi podobný. V letech 2014 až 2017 měl vývoj rostoucí charakter, ovšem v následujícím roce výrazně klesl. V České republice byl tento pokles o 11,5 %, na Slovensku dokonce o 18,6 %.

Tabulka 5 - Hosté z Izraele v zemích Visegrádu

	2014	2015	2016	2017	2018
<i>Česko</i>	116 390	140 643	168 638	183 948	162 774
<i>Maďarsko</i>	77 977	90 434	108 018	121 037	131 353
<i>Polsko</i>	164 331	159 272	194 935	249 393	260 634
<i>Slovensko</i>	15 810	22 395	29 517	44 879	36 567

Zdroj: zpracováno autorem dle UNTWO – World Tourism Organization

6.2 Počet přenocování hostů v hromadných ubytovacích zařízeních

Vývoj počtu přenocování hostů v hromadných ubytovacích zařízeních v období 2010 až 2018 v jednotlivých zemích Visegrádu zachycuje tabulka č. 9.

U České republiky tento počet stoupl do roku 2013, v následujícím roce 2014 počet přenocování hostů v hromadných ubytovacích zařízeních klesl o necelé 1 %. Od tohoto roku se počet přenocování v ČR začal opět zvyšovat. Obdobně je na tom Slovensko, kde počet stoupl do roku 2013, a v následujícím roce klesl o téměř 5 %. Od roku 2015 počet přenocování opět roste. U zbývajících zemích počet přenocování hostů v hromadných ubytovacích zařízeních každým rokem roste.

Při srovnání roku 2018 se základním obdobím (rok 2010) dosahuje nejvyššího nárůstu počtu přenocování hostů Maďarsko, a to o 72,5 %. V Polsku vzrostl počet o 59 %, v ČR o 50 %, a na Slovensku vzrostl počet přenocování hostů o 49 %.

Tabulka 6 - Počet přenocování hostů v hromadných ubytovacích zařízeních v zemích Visegrádu (v tis.)

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
<i>Česko</i>	36 909	38 235	43 278	43 308	42 947	47 094	49 697	53 219
<i>Maďarsko</i>	19 031	19 435	23 170	24 426	26 054	27 543	29 291	31 609
<i>Polsko</i>	55 794	57 148	62 015	62 959	66 580	71 234	79 394	83 881
<i>Slovensko</i>	10 240	10 416	10 770	11 346	10 781	12 176	13 895	14 668

Zdroj: zpracováno autorem dle databáze Eurostatu

6.2.1 Počet přenocování domácích turistů v hromadných ubytovacích zařízeních

Následující tabulka č. 10 zobrazuje vývoj počtu přenocování rezidentů v hromadných ubytovacích zařízeních v jednotlivých zemích Visegrádské skupiny v letech 2010 až 2018.

V České republice klesal počet přenocování rezidentů mezi lety 2012 až 2014. Od následujícího roku má počet přenocování rezidentů v ČR rostoucí charakter. Z tabulky lze vidět, že počet přenocování domácích turistů v Polsku roste každým rokem. Rozdílný vývoj lze vidět na Slovensku, kdy došlo k poklesu rezidentů v letech 2011 a 2014. Ukazatel počtu přenocování domácích turistů v Maďarsku roste pravidelně od roku 2011. Nejvyššího nárůstu v roce 2018 vůči základnímu roku sledovaného období dosáhlo Maďarsko (80 %). Polsko a Česká republika dosáhli nárůstu o 55 %, a Slovensko jen o 48 %.

Tabulka 7 - Počet přenocování domácích turistů v hromadných ubytovacích zařízeních (v tis.)

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
<i>Česko</i>	18 543	18 810	21 484	21 163	20 837	23 807	25 429	26 962
<i>Maďarsko</i>	9 672	9 515	11 777	12 443	13 703	14 581	15 489	16 667
<i>Polsko</i>	45 730	46 528	50 138	50 488	53 587	57 477	63 815	67 176
<i>Slovensko</i>	6 491	6 425	6 731	7 068	6 929	7 791	8 857	9 351

Zdroj: zpracováno autorem dle databáze Eurostatu

6.2.2 Počet přenocování zahraničních turistů v hromadných ubytovacích zařízeních

Vývoj ukazatele počtu přenocování zahraničních turistů v hromadných ubytovacích zařízeních je zachycen v následující tabulce č. 11.

Za sledované období strávili zahraniční turisté nejvíce nocí v České republice. Maxima bylo dosaženo v ČR v roce 2018, kdy byl počet přenocování zahraničních turistů 26 760 tisíc. V ČR rostl počet přenocování zahraničních turistů vyjma roku 2014, kdy mírně poklesl. Tento pokles však byl zanedbatelný. Obdobná situace byla na Slovensku, kdy lze vidět podobný vývoj, včetně poklesu v roce 2014. Na Slovensku v tomto roce klesl počet přenocování oproti předchozímu roku o necelých 10 %.

v Polsku a Maďarsku. Rok 2012 byl charakteristický velkým meziročním nárůstem. Všechny země vyjma Slovenska zaznamenaly velký nárůst. V Polsku a ČR stoupl počet přenocování o 12 % a v Maďarsku dokonce o téměř 15 %. Vysokého meziročního nárůstu dosáhlo Polsko i v roce 2016, kdy počet přenocování zahraničních turistů stoupl o 13 %. Při porovnání začátku a konce sledovaného období, nejvyššího nárůstu dosáhlo Polsko (76 %), následovalo Maďarsko (64 %), Slovensko (48 %) a ČR (46 %).

Tabulka 8 - Počet přenocování zahraničních turistů v hromadných ubytovacích zařízeních (v tis.)

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
<i>Česko</i>	18 366	19 425	21 794	22 145	22 110	23 286	24 268	26 257
<i>Maďarsko</i>	9 358	9 920	11 392	11 982	12 351	12 962	13 802	14 942
<i>Polsko</i>	10 065	10 620	11 877	12 471	12 992	13 758	15 579	16 705
<i>Slovensko</i>	3 750	3 990	4 039	4 278	3 852	4 385	5 038	5 317

Zdroj: zpracováno autorem dle databáze Eurostatu

6.2.3 Počet přenocování turistů z Izraele v hromadných ubytovacích zařízeních

Vývojem kolik nocí strávili turisté z Izraele v jednotlivých zemích Visegrádu v letech 2014 až 2018, se zajímá níže uvedená tabulka č. 12.

Za sledované období ve vybraných letech strávili nejvíce nocí turisté z Izraele v České republice, i přesto, že vyšší počet turistů z Izraele má Polsko. Tento ukazatel tak vypovídá, že ČR je vyhledávanější izraelskou klientelou pro dlouhodobější pobyty. Maxima bylo dosaženo v roce 2017, kdy v ČR byl počet přenocování turistů z Izraele necelých 686 tisíc.

Vývoj na Slovensku je do značné míry podobný jako v ČR, kdy od roku 2014 do roku 2017 počet přenocování turisty z Izraele stoupal. V roce 2018 nastal u obou zemí pokles, na Slovensku o 16,6 % a v ČR o 11,6 %. U Maďarska a Polska počet přenocování každým rokem stoupá. Nejvyšší meziroční nárůst byl v Maďarsku v roce 2016, kdy počet přenocování turistů z Izraele stoupl o 19,6 %. Polsko zaznamenalo největší meziroční nárůsty v roce 2016 o 22 %, a o rok později necelých 39 %. Při porovnání roku 2018 s rokem 2014, dosáhlo nejvyššího nárůstu Maďarsko, a to o 78,8 %, dále Polsko o 78,5 %, Slovensko o 58 %, a nakonec Česká republika o 40 %.

Tabulka 9 - Počet přenocování turistů z Izraele v zemích Visegrádu

	2014	2015	2016	2017	2018
<i>Česko</i>	432 876	540 644	628 886	685 904	606 433
<i>Maďarsko</i>	256 364	291 868	349 021	401 255	458 297
<i>Polsko</i>	332 457	336 099	411 276	570 911	593 719
<i>Slovensko</i>	99 417	120 285	147 682	188 354	157 009

Zdroj: zpracováno autorem dle UNTWO – World Tourism Organization

6.3 Příjmy z cestovního ruchu v zemích Visegrádu

Následující část práce se věnuje vývoji příjmů z cestovního ruchu jednotlivých zemí Visegrádské skupiny, mezi roky 2010 až 2018.

Z tabulky č. 13 je patrné, že nejvyšších příjmů ze zemí Visegrádu dosahuje Polsko. Polsko dosáhlo největších meziročních přírůstků v letech 2011, kdy příjmy vzrostly o 16 %, a v roce 2017, kdy vzrostly téměř o 17 %. Naopak největší meziroční

pokles zaznamenalo Polsko v roce 2015, kdy příjmy z cestovního ruchu oproti předchozímu roku klesly o 12 %.

Vývoj příjmů v ČR je značně nekonzistentní. V roce 2011 došlo ke zvýšení příjmů, ale v následujících letech příjmy z cestovního ruchu stále klesaly. Snižování příjmů se zastavilo až v roce 2016, od té doby příjmy opět rostou. Občasné kolísání příjmů můžeme vidět i u Maďarska. Největší pokles zaznamenalo Maďarsko v roce 2012, kdy oproti roku 2011 se příjmy propadly o 15 %. Od roku 2016 příjmy z cestovního ruchu v Maďarsku rostou. Maďarsko je co se týče výše příjmů z cestovního ruchu od roku 2015 před ČR.

Slovensko dosahuje ze všech zemí Visegrádu nejmenších příjmů z cestovního ruchu. Největšího meziročního nárůstu dosáhlo v roce 2013, kdy se příjmy zvýšily o 14 %. Největšího meziročního poklesu dosáhlo Slovensko v roce 2015, kdy příjmy klesly o více jak 16 %.

Tabulka 10 - Příjmy z cestovního ruchu v zemích Visegrádu (v mil. USD)

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
<i>Česko</i>	8 068	8 930	8 174	7 792	7 614	6 766	7 041	7 695
<i>Maďarsko</i>	6 595	7 239	6 149	6 671	7 483	6 929	7 481	8 448
<i>Polsko</i>	10 036	11 652	11 889	12 433	12 925	11 355	12 052	14 083
<i>Slovensko</i>	2 334	2 515	2 365	2 702	2 642	2 480	2 812	3 024

Zdroj: zpracováno autorem dle databáze The World Bank

6.4 Realizační podmínky

Jak již bylo zmíněno v teoretické části diplomové práce, jsou realizační podmínky jedním z faktorů, které výrazně ovlivňují cestovní ruch, nejen v samotném počtu turistů, ale i v jejich složení.

Základem pro využití středisek cestovního ruchu je materiálně-technická základna. Kapacita materiálně-technické základny je pro rozvoj cestovního ruchu klíčová.

Tabulka číslo 14 zobrazuje počet ubytovacích zařízení v zemích EU 28 a v zemích Visegrádské čtyřky v letech 2010 až 2019. Za sledované období lze pozorovat, že se od roku 2012 země V4 podílejí na počtu ubytovacích zařízení v EU 28 každoročně méně. V roce 2012 bylo v zemích Evropské unie (EU 28) celkem 552 960 ubytovacích zařízení. Z toho v zemích V4 bylo 26 518 ubytovacích zařízení, což představuje 4,80 % z celkového počtu těchto zařízení v zemích EU. V roce 2012 vzrostl počet ubytovacích zařízení v zemích V4 oproti předchozímu roku o téměř 32 %. Na tomto meziročním nárůstu se nejvíce podílela Česká republika a Polsko. V posledním sledovaném roce 2019 disponovalo nejvyšším počtem ubytovacích zařízení ze zemí V4 Polsko (11 251), naopak nejmenší počet ubytovacích zařízení mělo Slovensko (3 420). Z tabulky lze dále vidět, že ve srovnání roku 2010 a 2019 došlo k navýšení podílu ubytovacích zařízení k celkovému počtu ubytovacích zařízení v zemích V4 pouze v Maďarsku a Polsku.

Tabulka 11 - Počet ubytovacích zařízení v zemích V4, EU 28 v letech 2010 až 2019

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
<i>EU 28</i>	487 303	480 250	552 960	562 279	569 057	588 408	609 332	663 863	697 311
<i>V4</i>	19 986	20 127	26 518	26 548	25 761	26 451	26 868	26 917	28 176
<i>Česko</i>	7 235	7 657	10 057	9 970	9 013	9 163	9 168	9 007	9 426
<i>Maďarsko</i>	2 954	2 892	4 071	4 000	4 176	4 356	4 436	4 457	4 587
<i>Polsko</i>	7 206	7 039	9 483	9 775	9 885	10 024	10 509	10 681	11 076
<i>Slovensko</i>	2 591	2 539	2 907	2 803	2 687	2 908	2 755	2 772	3 087

Zdroj: zpracováno autorem dle databáze Eurostatu

S počtem ubytovacích zařízení souvisí i počet lůžek v ubytovacích zařízeních. Vývoj počtu lůžek v zemích V4 a EU 28 v letech 2010 až 2019 je detailněji zobrazen v tabulce číslo 15. V posledním roce sledovaného období byl celkový počet lůžek v ubytovacích zařízeních v zemích Evropské unie 32 889 658. Z toho v zemích Visegrádské čtyřky bylo 2 189 596 lůžek, což představuje 6,66 % z celkového počtu

lůžek v ubytovacích zařízeních v zemích EU 28. Počet lůžek v ubytovacích zařízeních v Polsku od roku 2011 má rostoucí charakter. Při porovnání roku 2019 s rokem 2010 došlo v Polsku k nárůstu počtu lůžek v ubytovacích zařízeních o více jak 35 %. V roce 2019 byl podíl České republiky na celkovém počtu lůžek v ubytovacích zařízeních v zemích V4 téměř 34 %, u Polska byl tento podíl ještě vyšší (37,7 %), podíl Maďarska byl necelých 19 % a nejmenší část se podílelo Slovensko (9,41 %).

Tabulka 12 - Počet lůžek v ubytovacích zařízeních v zemích V4, EU 28

v letech 2010 až 2019

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
<i>EU 28</i>	28 484 328	28 752 675	29 780 650	30 659 381	30 895 796	31 161 879	31 350 612	31 783 985	32 371 077
<i>V4</i>	1 723 019	1 722 504	1 999 958	2 032 461	2 023 428	2 055 371	2 096 057	2 094 180	2 149 930
<i>Česko</i>	637 536	644 902	748 337	740 671	710 381	715 014	716 563	715 540	741 235
<i>Maďarsko</i>	311 441	304 087	382 819	422 039	435 620	440 449	446 400	418 912	419 199
<i>Polsko</i>	610 111	606 246	675 433	679 445	694 023	710 274	749 191	773 957	798 723
<i>Slovensko</i>	163 931	167 269	193 369	190 306	183 404	189 634	183 903	185 771	190 773

Zdroj: zpracováno autorem dle databáze Eurostatu

Důležitou roli pro využití středisek materiálně-technické základny hraje vedle kapacity také její kvalita. Pro přiblížení kvality ubytovacích zařízení v zemích V4 je níže uvedena tabulka č. 16, která nastiňuje situaci v jednotlivých zemích v roce 2016. Polsko a Česká republika disponují podobným počtem ubytovacích zařízení té nejvyšší kvality. Nejvíce rozsáhlou sítí turistických kempů má Česká republika. Naopak nejméně turistických kempů najdeme na Slovensku. V Maďarsku lze vidět, že největší podíl ubytovacích zařízení podle kritéria kvality zaujímají vůči celkovému počtu penziony a ostatní hotely (58,42 %). Obdobně je tomu i v případě ČR, kdy v roce 2016 tento podíl zaujímal 58,26 %.

Tabulka 13 – Počet veřejných ubytovacích zařízení v zemích V4 podle kategorie v roce 2016

	Česko	Maďarsko	Polsko	Slovensko
<i>Celkem</i>	9 168	3 386	10 509	3 489
<i>Hotel *****</i>	60	10	61	175 *
<i>Hotel ****</i>	621	214	349	
<i>Penziony a ostatní hotely</i>	5 341	1 978	3 555	1 300
<i>Turistické kempy</i>	510	256	135	58
<i>Chatové osady a turistické ubytovny</i>	1 013	463	604	325
<i>Ostatní</i>	1 623	465	5 805	1 631

* (Hotel***** + Hotel****)

Zdroj: zpracováno autorem dle databáze Eurostatu a European Quartet 2016 Fact&Figures

Dopravní infrastruktura je dalším faktorem, který velmi ovlivňuje cestovní ruch. Pro rozvoj cestovního ruchu je důležitá jak hustota dopravní sítě, tak i její kvalita. Níže uvedená tabulka č. 17 zobrazuje vývoj délky dálnic v jednotlivých státech V4 mezi roky 2010 až 2019.

Tabulka 14 - Délka dálnic v zemích Visegrádu v letech 2010 až 2019 (v km)

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
<i>V4</i>	3 484	3 750	4 050,3	4 445	4 534	4 682	5 247	5 296	5 353	-
<i>Česko</i>	734	745	751	776	776	776	1 223	1 240	1 252	1 276
<i>Maďarsko</i>	1 477	1 515,5	1 515,1	1 767	1 782	1 884	1 924	1 937	1 982	-
<i>Polsko</i>	857	1 070	1 365	1 482	1 556	1 559	1 637	1 637	1 637	1 676
<i>Slovensko</i>	415,7	419,2	419,2	420	420	463	463	482	482	495

Zdroj: zpracováno autorem dle databáze Eurostatu a statistických úřadů jednotlivých zemí

Z tabulky je patrné, že nejhustěji vybudovanou dálniční sítí má Maďarsko. Pro poslední sledované období nebyl na stránkách Eurostatu, ani na stránkách Maďarského statistického úřadu zveřejněn údaj o délce dálniční sítě v Maďarsku. Naopak nejméně vybudovanou sítí dálnic má Slovensko, která v roce 2019 mělo 495 km dálnic. U České

republiky si lze všimnout velkého nárůstu mezi roky 2015 a 2016, z velké části se však jedná pouze o změnu v evidenci pozemních komunikací, kdy od 1.1. 2016 byla většina rychlostních silnic změněna na dálnice II. třídy.

Následující tabulka č. 18 zobrazuje délku železniční sítě v jednotlivých zemích Visegrádu mezi roky 2010 až 2019. Pro poslední sledované období nebyl doposud zveřejněn na stránkách statistického úřadu Maďarska údaj o délce železniční sítě. Nej hustěji vybudovanou železniční sít' má Polsko a Česká republika. Mírů elektrifikace železniční sítě zobrazuje tabulka č. 19.

Tabulka 15 - Délka železnic v zemích Visegrádu v letech 2010 až 2019 (v km)

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
V4	40 770	40 910,5	40 781,2	39 876	39 619	39 620	40 133	40 320	40 166	-
Česko	9 568	9 572	9 570	9 560	9 559	9 566	9 564	9 567	9 572	9 562
Maďarsko	7 352	7 486,5	7 486,2	7 357	7 193	7 197	7 811	7 918	7 732	-
Polsko	20 228	20 228	20 094	19 328	19 240	19 231	19 132	19 209	19 235	19 398
Slovensko	3 622	3 624	3 631	3 631	3 627	3 626	3 626	3 626	3 627	3 629

Zdroj: zpracováno autorem dle databáze Eurostatu a statistických úřadů jednotlivých zemí

Tabulka 16 – elektrifikace železniční sítě v zemích V4 pro rok 2018

	celkem	elektrifikováno	elektrifikace v %
Česko	9572	3235	33,8
Maďarsko	7732	5509	71,25
Polsko	19235	11894	61,84
Slovensko	3627	1587	43,76

Zdroj: zpracováno autorem dle databáze Eurostatu

Z tabulky číslo 19 lze vidět, že nejvíce elektrifikován železniční sít' má Maďarsko (71,25 %), Následuje Polsko, které má z téměř 62 % železnice elektrifikovány. Polsko navíc jako jediné ze zemí Visegrádské skupiny disponuje vysokorychlostní tratí. Nejméně elektrifikovanou železniční sít' má Česká republika (33,8 %). Vedle silniční a železniční dopravy hraje velkou roli v oblasti cestovního ruchu doprava letecká. Přehled mezinárodních letišť v České republice zobrazuje

tabulka číslo 20. Tabulka také zobrazuje počet odbavených cestujících v letech 2017 až 2019. Z tabulky je patrné, že nejvýznamnějším letištěm je letiště Václava Havla v Praze, které v roce 2019 odbavilo 17 773 456 cestujících.

Tabulka 17 – Přehled mezinárodních letišť v ČR a počet odbavených cestujících v letech 2017 až 2019

	2017	2018	2019
<i>Praha</i>	15 371 502	16 748 057	17 773 456
<i>Brno</i>	461 313	485 977	527 958
<i>Ostrava</i>	310 310	357 446	307 209
<i>Pardubice</i>	85 032	143 221	98 836
<i>Karlovy Vary</i>	19 908	43 092	62 003

Zdroj: zpracováno autorem dle databáze Eurostatu

V Maďarsku vedle hlavního velkého letiště existuje řada menších. Tabulka číslo 21 zobrazuje přehled mezinárodních letišť a počet odbavených cestujících v Maďarsku v letech 2017 až 2019. Letiště v Budapešti odbavilo v roce 2017 přes 13 mil. cestujících, zatímco v roce 2019 bylo odbaveno ještě o 3 mil. osob víc.

Tabulka 18 – Přehled mezinárodních letišť v Maďarsku a počet odbavených cestujících v letech 2017 až 2019

	2017	2018	2019
<i>Budapešť</i>	13 056 911	14 803 628	16 099 519
<i>Debrecín</i>	318 342	376 041	601 236
<i>Ráb / Győr</i>	22 785	20 051	15 996
<i>Hevíz/Balaton</i>	10 404	8 975	6 669

Zdroj: zpracováno autorem dle databáze Eurostatu

Přehled mezinárodních letišť v Polsku a počet odbavených cestujících v letech 2017 až 2019 je uveden v tabulce číslo 22. Polsko díky své rozloze a počtu obyvatel disponuje více významnými letišti. Polsko má jako jediná země z Visegrádské čtyřky hustou síť vnitrostátních linek. Nejvýznamnějším letišťem je Chopinovo letiště ve Varšavě, které odbavilo v roce 2019 téměř 18,9 mil. cestujících. Mezi další významná letiště v Polsku lze zařadit Krakov, Gdaňsk, Katowice, Vratislav, Poznaň a Modlin Varšava. Tyto letiště odbavili dohromady za poslední sledovaný rok přes 27,5 mil. cestujících.

Tabulka 19 – Přehled mezinárodních letišť v Polsko a počet odbavených cestujících v letech 2017 až 2019

	2017	2018	2019
<i>Varšava – Chopin</i>	15 762 747	17 772 396	18 876 854
<i>Krakov</i>	5 833 757	6 765 955	8 402 904
<i>Gdaňsk</i>	4 610 604	4 977 928	5 363 174
<i>Katovice</i>	3 885 837	4 829 510	4 835 366
<i>Varšava – Modlin</i>	2 931 503	3 080 699	3 104 275
<i>Vratislav</i>	2 641 169	3 298 354	3 499 797
<i>Poznaň</i>	1 847 173	2 458 039	2 372 245
<i>Řešov</i>	693 542	771 297	772 105
<i>Štětín</i>	578 691	598 971	580 201
<i>Lublin</i>	430 313	455 188	357 366
<i>Bydhošť</i>	331 013	412 919	424 984
<i>Lodž</i>	208 306	218 159	242 051

Zdroj: zpracováno autorem dle databáze Eurostatu

V níže uvedené tabulce číslo 23 je zobrazen přehled mezinárodních letišť s počtem odbavených cestujících na Slovensku, a to v letech 2017 až 2019. Nejvýznamnějším letišťem na Slovensku je letiště M. R. Štefánika v Bratislavě. V roce 2017 odbavilo více jak 1,9 mil. cestujících, v následujících letech byl tento počet ještě vyšší a přesahoval 2,2 mil. cestujících.

Tabulka 20 – Přehled mezinárodních letišť na Slovensku a počet odbavených cestujících v letech 2017 až 2019

	2017	2018	2019
<i>Bratislava</i>	1 929 008	2 273 426	2 284 740
<i>Košice</i>	495 194	540 037	555 826
<i>Poprad</i>	75 144	87 624	93 095
<i>Sliač</i>	34 827	41 866	40 624

Zdroj: zpracováno autorem dle databáze Eurostatu

6.5 Možnosti rozvoje cestovního ruchu v zemích Visegrádu

Země Visegrádu disponují vhodnými podmínkami pro další rozvoj cestovního ruchu. Jednou z největších výhod je geografická poloha uprostřed Evropy. Pro další rozvoj cestovního ruchu v zemích V4 je důležité, aby všechny země dokázali využít svůj přírodní, kulturní a historický potenciál. Všechny čtyři země spojuje sdílení společných historických kořenů a kulturních tradic. Přesto každá ze zemí disponuje odlišnými faktory pro rozvoj cestovního ruchu, jako například jedinečná architektura, památky UNESCO, přírodní zajímavosti a úkazy, technické památky, folklór, náboženské tradice apod.

Pro státy Visegrádské čtyřky je důležité, aby nadále spolupracovali a snažili se společně propagovat cestovní ruch ve střední Evropě. Za tímto účelem byla vytvořena platforma spojující národní turistické centrály České republiky, Maďarska, Polska a Slovenska, s názvem The European Quartet – One Melody. Vzájemná spolupráce na této platformě spočívá ve vydávání publikací se společnými statistikami cestovního

ruchu, ve vydávání společných tematicky založených propagačních materiálech, ve společné účasti na mezinárodních veletrzích cestovního ruchu, v tvorbě společného marketingového plánu, v realizaci workshopů apod. Všechny informace o této platformě jsou dostupné na webových stránkách Discover Central Europe – www.discover-ce.eu. Tyto webové stránky nabízejí i řadu několikadenních zájezdů napříč zeměmi V4, včetně jednoho zabývající se židovskou kulturou. Pro další rozvoj cestovního ruchu by tento zájezd mohl být doplněn o další možnou turistickou trasu, která je popsána v kapitole 7.

V současné době je propagace na platformě European Quartet cílena na turisty z USA, Číny, Japonska, Ruské federace, Brazílie a Indie. S cílem rozvinout cestovní ruch v zemích Visegrádu by bylo vhodné zvážit, jestli nezacílit na jiné země. Například právě na Izrael, kdy například v roce 2018 navštívilo země Visegrádu 5x více turistů z Izraele než turistů z Brazílie. Země Visegrádu disponují velkým množstvím kulturních památek vztahující se k židovské kultuře, jedná se o sakrální stavby, židovské čtvrti měst, staré hřbitovy apod. Tyto skutečnosti by mohli být velkým lákadlem pro turisty nejen z Izraele, ale i z celého světa, kteří se zajímají o židovskou kulturu.

7 Návrh turistické trasy na území zemí Visegrádu

Následující turistická trasa vychází z možností rozvoje cestovního ruchu v zemích Visegrádu, které jsou uvedené v podkapitole 6.5. Tato trasa byla navržena, aby v ní byly zahrnuty známé kulturní památky a pamětní místa židovského národa, ale také aby částečně pomohla v rozvoji cestovního ruchu v méně rozvinutých regionech, v Moravskoslezském a Zlínském kraji. Část trasy se věnuje tématu Holocaustu, a mohla by sloužit i jako poznávací zájezd pro školy. V současnosti je velmi důležité, abychom si připomínaly i smutná místa naší historie. Dále je velmi důležité se z historie ponaučit, a především seznámit s ní mladší generace. Navrhovaná trasa bude začínat v hlavním městě Maďarska v Budapešti. Následně se turisté přesunou na území Slovenska. Zde nejdříve navštíví Bratislavu, a následně se přesunou do Žiliny. Trasa bude pokračovat na území ČR, konkrétně do Zlínského a Moravskoslezského kraje. Poté se účastníci přesunou do Polska, konkrétně zavítají do Osvětimi. V rámci Polska bude trasa pokračovat do nedalekého města Krakov, kde také navržená trasa končí.

7.1 Maďarsko

Trasa začíná v hlavním městě v Budapešti, která je hlavním uzlem všech zásadních komunikací v zemi. Budapešť formálně vznikla v roce 1873, kdy došlo ke sloučení sesterských měst Budína Pešti a menší Obúdy. Po porážce Maďarů v bitvě u Moháče se dostala města na 160 let pod tureckou nadvládu. Po rakousko-uherském vyrovnání se sesterská města rychle rozvíjela, a vše vyvrcholilo více zmíněným spojením měst. Před vypuknutím 2. světové války se v zemi dostal k moci diktátorský režim admirála Horthyho, který se přidal na stranu nacistického Německa. V roce 1944 zorganizovalo nacistické Německo v zemi puč, a k moci se dostala vláda Šípových křížů, která přistoupila ke genocidě budapešťských Židů. Šestiměsíční oblehání města Rudou armádou zanechalo ničivé následky na městě. Po válce došlo ke stavební obnově (Hebbert a Richardson, 2003).

Městská část **Erzsébetváros** je tradiční židovskou čtvrtí, která si zázkem dokázala uchovat svoji starobylou kulturní identitu, neboť byla v letech nacistické okupace přeměněna na ghetto. Dominantou, která v minulosti tvořila hranici tehdejšího ghetta je **Velká synagoga** nacházející se v ulici Dohány je největší synagogou v Evropě, a jednou z největších na Světě. Synagoga je vybudována v byzantsko-maurském stylu, nachází se v ní 2964 míst k sezení, která jsou rozdělena pro muže a ženy. Pomyslný komplex tvoří vedle synagogy nedaleký **hřbitov**, který je tvořen jednoduchými náhrobními kameny, označuje masový hrob více jak dvou tisíc Židů, kteří zemřeli v zimě roku 1944, dále komplex tvoří chrám hrdinů, vybudovaný na počest deseti tisícům židovských vojáků, padlých za první světové války. Další památkou je **Židovské muzeum**, stojící v místě bydliště Teodora Herzla, jednoho ze zakladatele moderního sionismu. Součástí komplexu je i **Vzpomínkový park Raoula Wallenberga**. Raoul Wallenberg byl švédský diplomat, který se výrazně podílel na záchraně dvaceti tisíc budapeštských Židů. Centrem parku je Památník holocaustu, který je ve tvaru smuteční vrby, na jejímž každém listu je vyryto jméno zavražděné rodiny. Nedaleko Wallenbergova parku se nachází další dvě spíše ortodoxní synagogy. Ty jsou centrem zdejší ortodoxní židovské komunity. Dále se zde nachází košer řeznictví, cukrárna, pekařství, židovská škola a košer restaurace (Hebbert a Richardson, 2003). Velkou synagogu lze vidět na obrázku č. 1 níže.

Obrázek 1 - Velká synagoga v Budapešti

Zdroj: Lookmytrips. Petrenko, Oleg – Velká synagoga [online] 2020 [citace:20.03.2020.]

7.2 Slovensko

Po návštěvě Maďarska se trasa přesouvá do hlavního města Slovenské republiky do Bratislavy. Bratislava je nejnavštěvovanějším městem na jihozápadě Slovenska, a patří mezi nejmladší evropské metropole. První zastávkou v Bratislavě je návštěva **Ortodoxní synagogy**. Její stavba byla dokončena v roce 1926 podle návrhu architekta Artura Szalatnaia-Slatinského. Synagoga je charakteristická monumentálním sloupovým se sedmi pilíři. Sezení mužů a žen je oddělené. Synagoga disponuje prostory pro studium a prostory pro menší společenské shromáždění. V areálu je umístěno několik pamětních desek, připomínající oběti holocaustu. Po návštěvě synagogy, bude následovat exkurze do **Muzea židovské kultury**, které se nachází v bývalé Židovské ulici. Expozice tohoto muzea je věnována dějinám židovské kultury a dokumentaci holocaustu na Slovensku. Poslední památkou, kterou při trase v Bratislavě účastníci navštíví je **památník Chatama Sofera**, který je pozůstatkem starobylého židovského hřbitova. (Visit Slovakia, Historické památky, 2020).

Turistická trasa pokračuje na území Slovenska do města Žilina. V Žilině žilo před druhou světovou válkou okolo tří a půl tisíc Židů. Byl zde zřízen i koncentrační tábor ve Štefánikových kasárnách. První zastávkou v tomto městě je **Ortodoxní synagoga** postavená roku 1927 v meziválečném rezidenčním stylu. Součástí synagogy je i Muzeum židovské kultury. Další významnou památkou je **Neologická synagoga**, která zařadila Žilinu na mapu světových dějin architektury. Autorem stavby je světoznámý architekt prof. Peter Behrens, který synagogu navrhl ve funkcionalistickém stylu. Poslední památkou, kterou účastníci trasy navštíví je **židovský hřbitov s Domem smutku**, ve kterém byl po skončení druhé světové války postaven památník věnovaný obětem holocaustu. Autorem památníku je Jozef Zweigenthal. Památník má tvar pyramidy, je pokryt černou žulou, a jsou na něm vyryty jména 2 668 židovských mužů, žen a dětí, kteří zahynuli během války (Turistická informačná kancelária, Žilina, Židovské památky, 2020).

7.3 Česká republika

Ze Žiliny se trasa přesouvá do Zlínského kraje České republiky. Konkrétně do **Uherského Hradiště**. Zde účastníci navštíví bývalou synagogu, postavenou v roce 1875. Začátkem 20. století byla doplněna kopulí a přestavěna do novorománského stylu. V období druhé světové války byla synagoga vypálena, a následně přestavěna na knihovnu. V roce 2004 byla na synagoze obnovena kopule a byly odstraněny vestavby a přístavby, aby byl zachován původní architektonický ráz stavby. O necelý kilometr směrem na jih leží památník bývalého židovského hřbitova, založeného v roce 1879. Hřbitov byl zničen německou armádou, po transportu místních Židů do Terezína (Uherské Hradiště, Památky, 2020).

Navrhovaná trasa pokračuje ve Zlínském kraji, z Uherského Hradiště se přesouvá o zhruba 45 km na sever, do města Kroměříže. **Kroměříž** je spojená s židovským národem od středověku. Ve městě se nachází židovská čtvrť, ze které se dochovalo 31 budov. Dominantou je **Židovská radnice**, postavená v letech 1687 až 1688 v barokním stylu. V Kroměříži se nacházely dvě synagogy. **Stará synagoga** z konce 17. století byla zbořena v roce 1921. **Nová synagoga** postavená začátkem 20. století byla zničena nacisty v roce 1942. Další památkou je zachovalá část **separační zdi**, která byla vybudována v 17. století, aby oddělovala křesťanské obyvatelstvo od židovského. Součástí městského pohřebiště je i Nový židovský hřbitov, založený roku 1924. Tento hřbitov byl téměř zničen nacisty a do dnešní doby se zachovalo pouze pět původních náhrobků (Židovská obec Brno, Kroměříž, 2020).

Poslední zastávkou v České republice je **Český Těšín a návštěva Synagogy Schomre-Schabos**. Jedná se o jedinou dochovanou synagogu na Těšínsku. Byla postavena v roce 1928 v eklekticko-mauretánském stylu. Měla kapacitu 252 míst, striktně oddělných na mužskou a ženskou část (Atlas Česka, Synagoga Český Těšín, 2020). Synagogu Schomre-Schabos lze vidět níže na obrázku č. 2

Obrázek 2 - Synagoga Schomre-Schabos v Českém Těšíně

Zdroj: Turistické informační centrum Český Těšín – Synagoga Schomre-Schabos [online] 2020 [citace:20.03.2020.]

7.4 Polsko

Osvětim je středně velké průmyslové město ležící v Malopolském vojvodství, které je známo především díky největšímu nacisty vybudovanému koncentračnímu a vyhlazovacímu táboru. Tábor byl založen z rozkazu Heinricha Himmlera v roce 1940. Byl zřízen v bývalých kasárna polské armády, a prvotně byl určen pro polské politické vězně. Postupem času se Osvětim stala centrem vyhlazování evropských Židů a symbolem nacistického plánu Konečného řešení židovské otázky. Podle odhadů zde přišlo o život kolem jednoho a půl milionu lidí. V současnosti se nachází ve 12 z 30 dochovaných vězeňských bloků muzejní expozice, která je věnována obětem jednotlivých národů, kteří zde přišli o život (Wilson, 2006). Bránu do tábora smrti s cynickým nápisem lze vidět na obrázku č. 3.

Obrázek 3 - Osvětim

Zdroj: Flickr. Eulenfeld, Kurt – Osvětim [online] 2020 [citace:20.03.2020.]

Turistická trasa dále pokračuje 60 km na východ do třetího největšího města Polska, do **Krakova**. Jedná se o historické město, proslulé svou rozsáhlou sbírkou uměleckých prací. Centrum Krakova se v roce 1978 dostalo na seznam světového dědictví UNESCO. V Krakově se naše trasa zaměří především na **Kazimierz**. Původně byla Kazimierz samostatným městem založeným v roce 1335 králem Kazimírem III., po kterém také dostala název. Od 15. století se zde začali usazovat první židovské rodiny, jejich počet výrazně vzrostl o století později, a to i z důvodu, že se do židovské čtvrti začali stahovat Židé z celé Evropy, kteří prchali před perzekucí. Koncem 18. století byla Kazimierz připojena ke Krakovu. Před začátkem druhé světové války byla Kazimierz převážně čtvrtí židovskou, s odlišnou atmosférou a kulturou. Během války byla většina židovské populace deportována do vyhlazovacích táborů. Z celkového počtu 65 tisíc krakovských Židů přežilo válku zhruba 6 tisíc (Wilson, 2006).

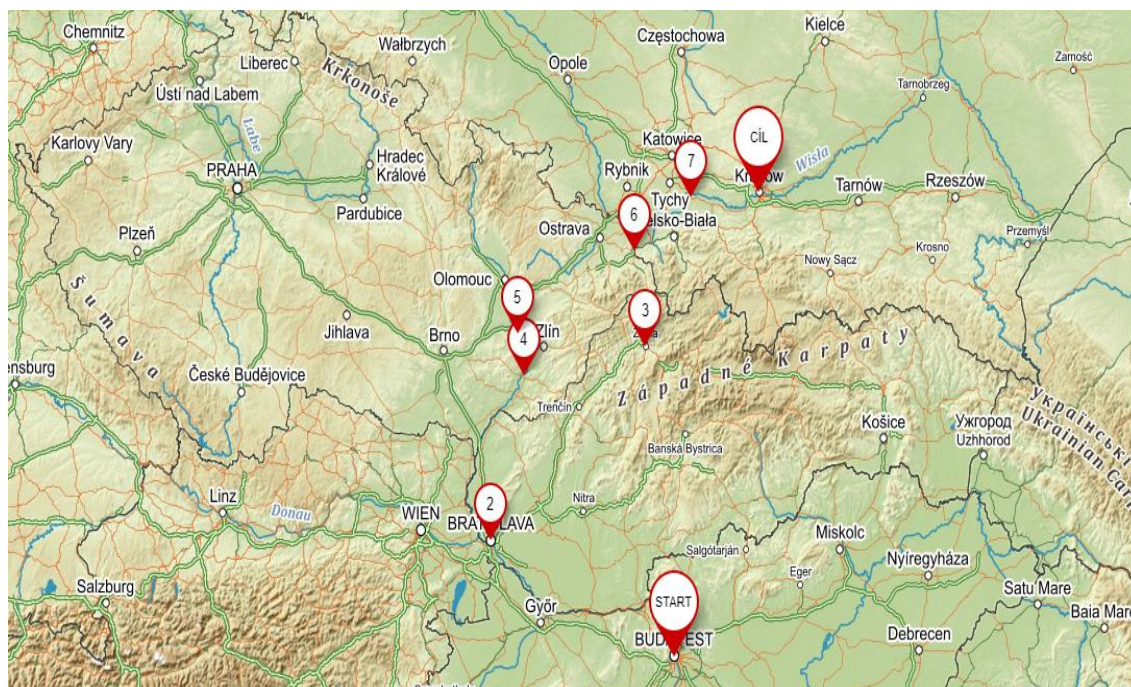
Dnes se v Kazimierzi nachází sedm synagog, velké množství restaurací, kaváren a židovské muzeum. Dominantou židovské čtvrti je **Stará synagoga**. Jedná se o nejstarší zachovalou synagogu v Polsku, postavenou v pozdně gotickém stylu v 15. století. Součástí Kazimierzi je i **Remuhova synagoga** a přilehlé **židovské hřbitovy**. Na starém hřbitově se pohřbívalo od šestnáctého století do počátku století devatenáctého.

Nový židovský hřbitov je mnohem rozsáhlejší a najdete zde přes 10 tisíc náhrobků (Průvodce Krakovem, Kazimierz, 2020).

Kazimierzí končí i navrhovaná turistická trasa po židovských památkách a pamětních místech židovského národa.

7.5 Mapa trasy, náklady a časový harmonogram

Obrázek 4 – Mapa trasy

Zdroj: Mapy.cz

START Budapešť → **2** Bratislava → **3** Žilina → **4** Uherské Hradiště → **5** Kroměříž → **6** Český Těšín → **7** Osvětim → **CÍL** Krakov

Plánovaný počet účastníků je 32, kalkulovaný počet s 20% rizikem neobsazení je 25 osob.

Tabulka 21 – Nepřímé náklady

<i>Náklady na ujeté kilometry</i>	860 km + 5 % na objížďky	903 km*26	23 478,-
<i>Náhrady za čekání</i>	200,-/hod	35* 200,-	7000,-
<i>Náklady na řidiče</i>	1600,-/den	5*1600,-	8000,-
<i>Náklady na stravné a ubytování řidiče</i>	1188,-/den	5*1188,-	5940,-
<i>Náklady na průvodce</i>	1400,-/den	5*1400,-	7000,-
<i>Náklady na stravné průvodce</i>	1188,-/den	5*1188,-	5940,-
<i>Náklady na ubytování průvodce</i>	850,-/den	5*850,-	4250,-
<i>Silniční náklady</i>	3960,-	-	3960,-
<i>Parkovné</i>	3168,-	-	3168,-
<i>Celkem</i>	-	-	68 736,-
<i>Nepřímé náklady na 1 osobu celkem</i>	68 736,- /25	-	2750,-

Zdroj: vlastní zpracování

Tabulka 22 – Přímé náklady

<i>Ubytování</i>	4250,-
<i>Vstupné</i>	1000,-
<i>Celkem</i>	5250,-

Zdroj: vlastní zpracování

Tabulka 23 – Náklady na jednoho účastníka

	Nepřímé náklady	Přímé náklady	Celkem
<i>Náklady na jednoho účastníka</i>	2750,-	5250,-	8000,-

Zdroj: vlastní zpracování

Tabulka 24 – Časový harmonogram

<i>1. Den</i>	<i>Budapešť</i>
9:00 - Prohlídka Velké synagogy, návštěva židovského muzea, 12:00 - oběd v košer restauraci, návštěva vzpomínkového parku R. Wallenberga, památník Holocaustu, 15:30 - přejezd do Bratislavy, 17:30 - ubytování, večere	
<i>2. Den</i>	<i>Bratislava + Žilina</i>
8:00 - 9:00 snídaně, prohlídka Ortodoxní synagogy, návštěva Muzea židovské kultury, památník Chatama Sofera, 12:00 - oběd, 13:00 - přejezd do Žiliny, 15:30 - návštěva Ortodoxní a Neologické synagogy, židovského hřbitova a Domu smutku, 18:00 - ubytování, večere	
<i>3. Den</i>	<i>Uherské Hradiště + Kroměříž</i>
8:00 - 9:00 snídaně, přejezd do Uherského Hradiště, 11:00 - návštěva synagogy a památníku bývalého židovského hřbitova, 13:00 - oběd, 14:00 - přejezd do Kroměříže, 15:00 - návštěva Židovské radnice, separační zeď, 17:00 - ubytování, večere	
<i>4. Den</i>	<i>Český Těšín + Osvětim + Krakov</i>
8:00 - 9:00 snídaně, přejezd do Českého Těšína, 11:00 - návštěva Synagogy Schomre-Schabos, 12:00 - 13:00 oběd, přejezd do Osvětimi, 14:30 prohlídka koncentračního tábora, přejezd do Krakova, 18:30 - ubytování, večere	
<i>5. Den</i>	<i>Krakov</i>
8:00 - 9:00 snídaně, prohlídka Kazimierzi, návštěva Staré a Remuhovy synagogy, oběd v židovské čtvrti, 15:00 konec turistické trasy	

Zdroj: vlastní zpracování

8 Závěr

Cestovní ruch, jak již bylo zmíněno, je fenoménem dnešní doby. Rozvíjí se velkým tempem, což však také způsobuje růst velké konkurence mezi destinacemi. Je proto důležité, aby Visegrádská čtyřka dokázala rychle reagovat na požadavky turistů a uspokojit jejich potřeby. Vzhledem k tomu je turistická trasa v kapitole 7 navržena tak, aby byla co nejméně časově náročná, jelikož čas je v současné uspěchané době jednou z nejcennějších komodit. Navíc je turistická trasa navržena tak, aby byla co nejméně finančně náročná a mohla tak oslovit širokou škálu turistů.

Nejvyššího počtu hostů v hromadných ubytovacích zařízeních má za celé sledované období Polsko. Pro Polsko je ale charakteristické, že se na tomto počtu převážně podílí domácí turisté. Nejvíce zahraničních hostů v hromadných ubytovacích zařízeních má za sledované období ze všech zemí Visegrádu Česká republika. V roce 2018 navštívilo ČR 41 % všech zahraničních turistů, kteří navštívili Visegrád.

Příjmy z cestovního ruchu tvoří v zemích Visegrádu značnou část celkových příjmů. Nejvyšších příjmů z cestovního ruchu ze všech zemí dosahuje Polsko. Naopak nejnižších příjmů z cestovního ruchu dosahuje Slovensko. Od roku 2016 dosahuje Maďarsko vyšších příjmů z cestovního ruchu jak Česká republika. Nejvíce vyhledávanou zemí turisty z Izraele ze států Visegrádu je Polsko. Oblíbenost České republiky u těchto turistů mírně klesá. Naopak stále vyhledávanější destinací těchto turistů je Maďarsko.

Země Visegrádské skupiny se snaží o společnou propagaci, a vytváří společnou nabídku turistických tras. V tomto ohledu by měli země Visegrádu zvýšit své úsilí, a naplnit tak svůj potenciál, který povede k rozvoji cestovního ruchu. Visegrádská čtyřka musí nadále spolupracovat, a vytvářet nové turistické trasy, specializovat je k určité atraktivitě. Proto je výběr míst v navržené trase zhotoven tak, aby splňoval patřičnou kulturně-historickou atraktivitu, a také aby připomínal i smutná místa naší

historie, na kterou by se nemělo zapomínat. I z tohoto hlediska může předkládaná trasa sloužit nejen pro turisty z Izraele a lidi zájímající se o židovskou kulturu, ale také pro vzdělávací zařízení. Pro země V4 je důležité vytvářet turistické trasy i v méně navštěvovaných regionech, tak jako předkládaná turistická trasa, která má za cíl rozvinout cestovní ruch ve Zlínském a Moravskoslezském kraji. Pro další rozvoj turismu v zemích Visegrádu, je nutné, aby se zlepšila informovanost právě o méně navštěvovaných regionech, které mají turistům bezpochyby co nabídnout. Dále by měla Visegrádská čtyřka přehodnotit na jaké země cílí, a vytvořit dostatečnou nabídku i pro turisty z jiných zemí, jako například pro turisty z Izraele.

9 Seznam použitých zdrojů

Knižní publikace

DROBNÁ, Daniela a MORÁVKOVÁ, Eva. *Cestovní ruch: pro střední školy a pro veřejnost*. 2., upr. vyd. Praha: Fortuna, 2010. 200 s. ISBN 978-80-7373-079-6.

GALVASOVÁ, Iva a kol. *Průmysl cestovního ruchu*. Vyd. 1. Praha: Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, 2008. 262 s. ISBN 978-80-87147-06-1.

GAVLOVSKÝ, Emil. *Teorie turismu*. Ostrava: Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava, 2002. 30 s. Dostupné z: <https://docplayer.cz/820599-Vysoka-skola-banska-technicka-univerzita-ostava-hornicko-geologicka-fakulta-institut-geodezie-a-dulniho-merictvi-teorie-turismu.html>

GOELDNER, Charles R. a RITCHIE, J. R. Brent. *Cestovní ruch: principy, příklady, trendy*. 1. vyd. Brno: BizBooks, 2014. 545 s. ISBN 978-80-265-0298-2.

HAUMANN, Heiko: *Dějiny východních Židů*. Olomouc: Votobia, 1997

HEBBERT, Charles, RICHARDSON, Dan a LONGLEY, Norm. *Maďarsko: turistický průvodce*. Vyd. 1. Brno: Jota, 2003. 499 s., [8] s. obr. příl. Livingstone – průvodci; sv. 23. ISBN 80-7217-063-5.

INDRA, Bořivoj. *Maďarsko: podrobné a přehledné informace o historii, kultuře, přírodě a turistickém zázemí Maďarska*. 1. vyd. Praha: Freytag & Berndt, 2009. 227 s. Průvodce na cesty. ISBN 978-80-7316-290-0.

INDROVÁ, Jarmila a kol. *Cestovní ruch: (základy)*. Vyd. 1. Praha: Oeconomica, 2007. 119 s. ISBN 978-80-245-1252-5.

PALMER, John, ed. *Všechno o Zemi: místopisný průvodce světem*. Vyd. 1. Praha: Reader's Digest Výběr, 1998. 768 s. ISBN 80-86196-01-1.

RYGLOVÁ, Kateřina. *Cestovní ruch: soubor studijních materiálů*. Vyd. 3., rozš. Ostrava: Key Publishing, 2009. 187 s. Management. ISBN 978-80-7418-028-6.

RYGLOVÁ, K. -- BURIAN, M. -- VAJČNEROVÁ, I. *Cestovní ruch – podnikatelské principy a příležitosti v praxi*. Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-4039-3.

WILSON, Neil, PARKINSON, Tom a WATKINS, Richard. *Polsko*. 1. české vyd. Praha: Svojtka & Co., 2006. 544 s., [6] s. obr. příl. Z řady průvodců Lonely Planet. ISBN 80-7352-398-1.

Internetové zdroje

Atlas Česka – synagoga Český Těšín [online]. 2020 [cit. 2020-03-20]. Dostupné z: <https://www.atlasceska.cz/pamatky/synagoga-cesky-tesin-21996>

Evropská unie – jednotlivé země – Polsko [online]. 2020 [cit. 2020-03-20]. Dostupné z: https://europa.eu/european-union/about-eu/countries/member-countries/poland_cs

Evropská unie – jednotlivé země – Slovensko [online]. 2020 [cit. 2020-03-20]. Dostupné z: https://europa.eu/european-union/about-eu/countries/member-countries/slovakia_cs

Evropská unie – jednotlivé země – Maďarsko [online]. 2020 [cit. 2020-03-20]. Dostupné z: https://europa.eu/european-union/about-eu/countries/member-countries/hungary_cs

Ministerstvo zahraničních věcí České republiky – Visegrádská spolupráce [online]. 2020 [cit. 2020-03-04]. Dostupné z: https://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/cr_v_evrope/visegrad/index.html

Ministerstvo zahraničních věcí České republiky – Slovensko – základní charakteristika [online]. 2020 [cit. 2020-04-04]. Dostupné z: https://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/evropa/slovensko/index.html

Ministerstvo životního prostředí – příroda a krajina [online]. 2020 [cit. 2020-03-04]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/priroda_krajina

Pražský hrad – o České republice [online]. 2020 [cit. 2020-03-12]. Dostupné z: <https://www.hrad.cz/cs/ceska-republika/o-ceske-republice>

Průvodce Krakovem – Kazimierz [online]. 2020 [cit. 2020-03-24]. Dostupné z: <https://krakow.cz/pamatky/kazimer/>

Turistický portál města Žilina – Židovské památky [online]. 2020 [cit. 2020-03-20]. Dostupné z: <http://www.tikzilina.eu/zidovske-pamiatky/>

Uherské Hradiště – významné památky města – Bývalá synagoga [online]. 2020 [cit. 2020-03-25]. Dostupné z: <https://www.mesto-uh.cz/byvala-synagoga>

United Nations Conference on Trade and Development – General profile – Czechia [online]. 2020 [cit. 2020-03-20]. Dostupné z: <https://unctadstat.unctad.org/countryprofile/generalprofile/en-gb/203/index.html>

Visegrad Group – About [online]. 2020 [cit. 2020-03-20]. Dostupné z: <http://www.visegradgroup.eu/about/history>

Visit Slovakia – Židovské kulturní dědictví v Bratislavském kraji [online]. 2020 [cit. 2020-03-25]. Dostupné z: <http://www.visitslovakia.com/zidovske-kulturni-dedictvi-v-bratislavskem-kraj>

Vzdělávací a kulturní centrum židovského muzea v Praze – Dějiny Židů v Českých zemích [online]. 2020 [cit. 2020-09-23]. Dostupné z: <http://www.jewishmuseum.cz>

Židovská obec Brno – Kroměříž [online]. 2020 [cit. 2020-03-25]. Dostupné z: <https://www.zob.cz/pamatky/pamatky-jizni-moravy/kromeriz/>